

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1160

11. SRPNJA 2025. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Otvoren 40. saziv Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu

Svijet u kojem se slama pretvara u umjetnost

SADRŽAJ

6

Sjednica Savjeta Vlade Hrvatske za
Hrvate izvan Republike Hrvatske
**Hrvati izvan domovine
ostaju prioritet**

10

Prosvjed zbog nestašice vode
**Građani Subotice
traže pristup vodovodu**

12

Dr. sc. Dušan Dundžerić,
znanstveni suradnik Instituta za
ratarstvo i povrtlarstvo Novi Sad
**Suša i prepolovljen urod
nova realnost**

24

Zavjetno-zavičajni dan u Vajskoj
Srpna Gospa zaštitnica

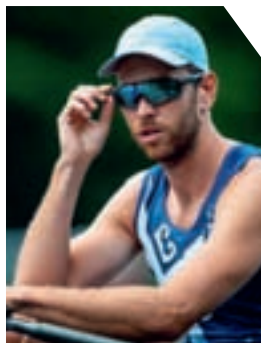
30

Izbor najljepše Hrvatice u narodnoj
nošnji izvan Hrvatske
**Ivana Paštrović
– prva pratilja**

44

Martin Mačković, veslač
**Zlato u Luzernu veliki
je poticaj za SP u Kini**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:
Mirjana Trkulja
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
(distribucija@hrvatskarijec.rs)
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Voda naša nasušna

Uobičajena slika postali su nam prosvjedi. Nakon studenata i građana koji su mjesecima organizirali prosvjedna okupljanja val nezadovoljstva dobio je novu dimenziju: blokade na važnim prometnicama i raskrižjima. U Subotici se prosvjedovalo i zbog vode. Građani se žale na kvalitetu vode i to što su na (presušene) bunare osuđeni i u XXI. stoljeću.

U javnosti se barata brojkom od 800.000 stanovnika Vojvodine koji su bez ispravne vode za piće. A ispravna znači da zadovoljava fizičko-kemijske i mikrobiološke standarde. Tek paušalne procjene ili utemeljene tvrdnje?

Za odgovor bi mogli poslužiti podaci o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće. »Najmlađi« koje sam mogla pronaći su za 2022. godinu, a objavio ih je *Batut*. Prema tim podacima, u sjevernobanatskom i srednjobanatskom području više od 90 posto ispitanih uzoraka vode iz javnih vodovoda i vodnih objekata bilo je fizičko-kemijski neispravno. Sjeverna Bačka nešto je bolja s 46 posto neispravnih uzoraka, a još bolja zapadna Bačka s 40 posto neispravnih uzoraka. Na sreću, kod mikrobioloških karakteristika vode postotak neispravnih uzoraka nekoliko puta je manji, ali je na prvom mjestu sjeverna Bačka, gdje je više od 16 posto ispitanih uzoraka bilo mikrobiološki neispravno.

Kod javnih vodovoda u gradskim naseljima u Vojvodini neispravno je bilo više od 40 posto ispitanih uzoraka. Za usporedbu, podatak da je u zapadnoj Srbiji i Šumadiji to tek 1,4 posto.

Sigurno bi o ovoj temi imali što kazati i Zrenjaninci, koji su ušli u treće desetljeće kako su bez pitke vode, osim ako neće piti i koristiti za kuhanje vodu s prekomjernim koncentracijama kancerogenog arsenika, natrija i bora.

Organizacija Ujedinjeni narodi definirala je da je pravo na čistu vodu osnovno ljudsko pravo. A kako s pravima ne stojimo najbolje ni u svijetu, ne čudi što više od 600 milijuna svjetske populacije na popis prava koja im se krše može dodati i vodu. Što je jedan Tavankut u tih 600 milijuna.

Z. V.

Preporuka hrvatskim državljanima da odgode putovanja u Srbiju

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova izdalo je 3. srpnja priopćenje u kojem je preporučilo hrvatskim državljanima da odgode sva putovanja u Srbiju koja nisu nužna i pozvalo je na pojačan oprez i praćenje situacije u toj zemlji.

»...de dobi, pretpostavljam da su studenti, bio zapriječen ulazak u Srbiju (...) Službenog obrazloženja nije bilo, no neslužbeno su im granični policajci rekli kako se sumnja da su namjeravali sudjelovati u prosvjedu«, pojasnio je ministar.

Kazao je da je nova preporuka donesena »upravo u svjetlu tih neprimjerenih i neosnovanih postupanja tijela Republike Srbije prema hrvatskim državljanima na granici« i s obzirom na to da hrvatski državljani »očito ipak i dalje namjeravaju ići (u Srbiju), ali želimo ih upozoriti, preporučiti odgodu svih putovanja koja nisu nužna«.

Također, Grlić Radman obavijestio je visoku predstavnicu EU za vanjske poslove i sigurnosnu politiku **Kaju Kallas** o tome da se neprimjerenom uskraćuje ulazak građana Hrvatske u Srbiju.

Grlić Radman je kazao da je to učinio »budući da je sloboda kretanja jedno od temeljnih sloboda EU-a, to su europske vrijednosti, a ovdje se još pritom radi i o susjednoj zemlji, kandidatkinji za članstvo u Europskoj uniji«.

Ministar je dodao da je od kolovoza prošle godine za 50 hrvatskih građana ili bio zapriječen ulaz u Srbiju ili se »radilo o uskraćivanju dozvole boravka, čak i protjerivanja onih koji su već bili u Srbiji« jer predstavljaju navodnu sigurnosnu prijetnju.

H. R.

FOTO: HINA

Šef hrvatske diplomacije **Gordan Grlić Radman** kazao je kako je posljednja preporuka bila 13. ožujka, a da se nova izdaje »s obzirom na recentna događanja i prosvjede u Srbiji«.

»I s obzirom na činjenicu da je 27. lipnja, dan prije središnjeg velikog prosvjeda, 14 hrvatskih državljana mla-

Za investicije u preradi 110 milijuna dinara

Pokrajinsko tajništvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo dodijelilo je ugovore za sufinanciranje investicija koje doprinose povećanju konkurentnosti gospodarstava kroz dodavanje vrijednosti proizvodi- ma putem prerade.

Izdvojeno je 110 milijuna dinara, a ugovori su zaključeni sa 65 korisnika.

Ugovore je uručila pomoćnica pokrajinskog tajnika **Dragica Ilić**, koja je istakla da Tajništvo sufinancira nabavu opreme za preradu primarnih poljoprivrednih proizvoda.

»Riječ je o investicijama koje se odnose na nabavu opreme za preradu mlijeka, mesa, voća, povrća, pčelinjih

proizvoda, kao i za proizvodnju vina i rakije na teritoriju AP Vojvodine«, rekla je Ilić.

Ona je podsjetila da resorno tajništvo tradicionalno opredjeljuje sredstva za nabavu opreme koja će pridonijeti suvremenoj proizvodnji i pomoći u stabiliziranju dohotka gospodarstava, kao i porastu njihove konkurentnosti.

»U protekle četiri godine za ove namjene izdvojeno je 357 milijuna dinara, a potpisana su 352 ugovora«, istakla je Ilićeva.

Ova podrška ima za cilj jačanje domaće proizvodnje i stvaranje dodatne vrijednosti na gospodarstvima u Vojvodini.

Otkup pšenice za 23 dinara

Vlada Srbije usvojila je 3. srpnja zaključak kojim je odobreno da Direkcija za robne rezerve otkupi određenu količinu pšenice ovogodišnjeg roda. Kako je priopćilo Ministarstvo poljoprivrede, otkupna cijena pšenice bit će 23 dinara po kilogramu, uz dodatak poreza na dodatu vrijednost (PDV). Koje količine će biti otkupljene, nije priopćeno.

Direkcija za robne rezerve prošle godine otkupila je 30.000 tona, a cijena je bila 24 dinara po kilogramu bez PDV-a.

Procjene su da će u Srbiji ove godine biti proizvedeno oko 3,6 milijuna tona pšenice. Cijena pšenice trenutačno je nešto iznad 20 dinara po kilogramu.

Z. V.

Natječaji za zapošljavanje

Pokrajinski tajnik za privredu i turizam dr. sc. **Nenad Ivanišević** predstavio je dva nova javna natječaja u području zapošljavanja za 2025. godinu – za subvencioniranje zapošljavanja nezaposlenih osoba i za provođenje javnih radova na teritoriju AP Vojvodine. Ukupna vrijednost oba natječaja iznosi 18 milijuna dinara, po devet milijuna dinara za svaki. Rok za podnošenje prijave je 31. srpnja 2025.

»U 2025. godini, odlukom Skupštine AP Vojvodine, izdvojili smo više od 30 milijuna dinara za područje zapošljavanja – tri puta više nego prethodne godine. Cilj nam je da kroz obuke, javne radove i subvencije potaknemo zapošljavanje i unaprijedimo konkurentnost na tržištu rada«, istakao je Ivanišević.

Naveo je i da su, zahvaljujući aktivnostima Nacionalne službe za zapošljavanje, Ministarstva za rad i Vlade Srbije koja je usvojila Nacionalnu strategiju, prisutni pozitivni trendovi u smanjenju stope nezaposlenosti.

»Svjesni smo da na tržištu rada postoje specifične potrebe, posebno u sektoru usluga, gdje postoji izražen nedostatak radne snage. Zbog toga smo proračun podijelili u tri segmenta – obuke za specifična zanimanja, izvođenje javnih radova, kao i subvencioniranje zapošljavanja nezaposlenih. Posljednja mjera je posebno značajna jer motivira poslodavce da radnike, koji su prvobitno zaposleni na određeno vrijeme, prime u stalni radni odnos«, rekao je Ivanišević.

Prvi natječaj namijenjen je poslodavcima za subvencioniranje zapošljavanja nezaposlenih osoba s evidencije

Nacionalne službe za zapošljavanje. Subvencija u iznosu od 250.000 dinara po osobi dodjeljuje se u jednokratnom iznosu, a jedan poslodavac može konkurirati za najviše tri osobe. Sredstva se dodjeljuju kao »de minimis« državna pomoć.

Drugi natječaj odnosi se na financiranje provođenja javnih radova, tijekom kojih će biti radno angažirano 58 nezaposlenih osoba, uključujući i osobe u stanju socijalne potrebe. Radovi mogu trajati do tri mjeseca, a predviđena mjesečna naknada iznosi do 30.000 dinara po osobi, uvećano za pripadajuće poreze i doprinose. Navedena naknada obuhvaća i troškove dolaska i odlaska s rada.

Pravo sudjelovanja na javnom natječaju za provođenje javnih radova imaju udruge koje imaju status pravne osobe, sa sjedištem na teritoriju AP Vojvodine, upisane u registar Agencije za privredne registre s aktivnim statusom koje svojim programima afirmiraju i potiču ciljeve ovog natječaja.

Ravnateljica Pokrajinske službe za zapošljavanje **Snežana Sedlar** istakla je da je stopa nezaposlenosti u Vojvodini 8,7 posto, što je ispod republičkog prosjeka, i naglasila da će ove godine biti uloženo preko 6,2 milijarde dinara u aktivne mjere zapošljavanja na nivou Srbije, čime će biti obuhvaćeno 25.000 osoba, navodi se na sajtu Pokrajinske vlade.

J. D.

Sjednica Savjeta Vlade Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Hrvati izvan domovine ostaju prioritet

»Izdašnim povećanjima sredstava proteklih godina pokazali smo da ste nam prioritet, i po proračunu se to najbolje vidi te se to osjeća kroz projekte koje financiramo« rekao je premijer Plenković

Četvrta sjednica trećeg saziva Savjeta Vlade Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske održana je 3. i 4. srpnja na Plitvicama.

Predstavnici Hrvata iz cijeloga svijeta i nadležnih institucija iz Hrvatske raspravljali su o pitanjima koja su ključna za njihov status u zemljama u kojima žive te o njihovoj suradnji s matičnom zemljom. Tijekom dvodnevne sjednice raspravljalo se i o brojnim aktualnim temama u odnosima s Hrvatima izvan Hrvatske te o gospodarskoj suradnji, sportu i turizmu, demografiji, povratku i useljavanju te novim perspektivama i ulogama članova Savjeta u odnosima s Hrvatima izvan Hrvatske.

bolje vidi te se to osjeća kroz projekte koje financiramo« rekao je Plenković.

Govoreći o Hrvatima u Bosni i Hercegovini kazao je da su oni u fokusu Vlade, kako zbog brojnosti tako i zbog kompleksnosti političke situacije, posebice kada je u pitanju politička zastupljenost u najvišim institucijama.

Kada je riječ o predstavnicima manjina, istaknuo je primjer odnosa hrvatske države prema nacionalnim manjinama:

»Mislim da smo tu potpora i u bilateralnim komisijama, i u vašim projektima, kroz zagovaranja vlada u zemljama gdje živite, a najbolji primjer dali smo mi u Hrvatskoj.

Rekao bih da smo, po mom sudu, razvili jedan sjajan okvir kroz programe za nacionalne manjine, kroz financijska sredstva koja su kanalizirana za programe. Mi želimo da se svi sugrađani u Hrvatskoj osjećaju dobro, bez obzira na to jesu li Hrvati ili pripadnici manjina, i podržavamo ih u svim aspektima«, poručio je premijer i dodao da, kada su u pitanju iseljenici, tu bi trebalo dodatno ojačati financije.

Plenković se osvrnuo i na hrvatsku zajednicu u Srbiji te pohvalio njihove projekte i saborsku zastupnicu i predsjednicu Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasnu Vojnić**.

»Projekti 'Rasti gdje si posijan' za vrtiće i 'Sagradi mlin gdje je voda' nisu samo kreativni, nego su i vrlo konkretni. Nakon sjajnog uspjeha našeg doma u Subotici, hrvatska država financirat će naše matice u Somboru, Monoštoru, Petrovaradinu, Sonti, Šidu, Opovu i Rumi. Dakle, pokrivamo sva mjesta gdje Hrvati žive u većem broju i na taj način šaljemo jednu snažnu poruku okupljanja, opstanka i ostanka te neasimilacije ili drugog deklariranja«, rekao je premijer.

Izazovi su veliki, ali i prilike

Sjednicu Savjeta otvorio je predsjednik hrvatske Vlade **Andrej Plenković** ističući suradnju s tri skupine Hrvata izvan Hrvatske – s Hrvatima u Bosni i Hercegovini kao konstitutivnim narodom, s manjinama i dijasporom.

»Izdašnim povećanjima sredstava proteklih godina pokazali smo da ste nam prioritet, i po proračunu se to naj-

Uz premijera, nazočili su i ministri u Vladi **Gordan Grlić Radman, Radovan Fuchs i Ivan Šipić.**

Pozdravljajući okupljene, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milas** istaknuo je kako kao zajednica iz više od 40 država izvršno obavljaju svoju ulogu te da na najbolji mogući način povezuju domovinu s Hrvatima diljem svijeta. Kako je kazao, u proteklm sjednicama Savjet je dao vrijedan doprinos u oblikovanju politika kroz konkretne inicijative i prijedloge rješenja kao što su jačanje programa potpore hrvatskim zajednicama izvan Hrvatske, te kroz demografske, obrazovne i kulturne mjere koje izravno pridonose očuvanju hrvatskog identiteta i jezika izvan domovine. Posebno je naglasio rješenja koja su ugrađena u Zakon o odnosima Hrvatske s Hrvatima izvan domovine, program stipendiranja studenata, te više od 30 projekata od strateškog značaja za Hrvate izvan Hrvatske.

»Izazovi su veliki, ali i prilike, i trebamo ih iskoristiti jer Hrvatska računa na vas. Želim da bude otvorena i poticajna u interesu našeg zajedničkog puta prema budućnosti koju stvaramo«, poručio je Milas.

Ministar demografije i useljeništa Ivan Šipić istaknuo je kako je Vlada spremna olakšati povratak svima koji se žele vratiti u domovinu:

»Mi želimo biti dodatna vrata i prozor potencijalnog povratka. Naravno, respektirajući i i te kako uvažavajući jako bitnu činjenicu da ste vi nama potrebni i ovdje gdje jeste – u očuvanju naše kulture, tradicije, povijesti i svega onoga za što se borimo. Ali postoji i dio ljudi koji se želi vratiti i vraća se upravo sada. Njima želimo poslati poruku: Hrvatska Vlada je spremna«.

Jasna Vojnić u svom je obraćanju i ovom prilikom ukazala na zagarantiranu političku zastupljenost manjina u Hrvatskoj te prikazala kako bi to izgledalo kada bi se isti princip preslikao na Srbiju.

»Da je Srbija teritorijalno podijeljena jednako kao Hrvatska – na županije i lokalne samouprave – i da vrijede jednaki zakoni kao u Hrvatskoj, Hrvati u Srbiji tada bi imali dva dožupana, četiri dogradonačelnika, 20 zamjenika načelnika općina i oko 200 vijećnika u skupštinama općina i gradova. I vi znate da je trenutačna situacija takva da mi garantiranih mjesta u izvršnoj vlasti imamo – nula. To je samo potvrda koliko Hrvatska skrbi o svojim nacionalnim

manjinama, i drugo na što se trebamo usmjeriti u našim državama kroz bilateralne odnose«, kazala je Vojnić.

Dijalog i suradnja

Drugog dana sjednice raspravljalo se o demografiji, povratku i useljavanju te novim perspektivama i ulogama članova Savjeta u odnosima s Hrvatima izvan Hrvatske. Zvonko Milas u svome je završnom izlaganju uputio iskrenu zahvalu svim članicama i članovima Savjeta na njihovom predanom radu i angažmanu tijekom protekle četiri godine. Posebno je naglasio važnost izglasavanja izmjena i dopuna Zakona o odnosima Hrvatske s Hrvatima izvan Hrvatske, kojim se osigurava suvremen i snažan okvir za daljnju suradnju. Osim uspostave *Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske*, izmjenama i dopunama Zakona predviđeno je i povećanje broja predstavnika u sljedećem sazivu Savjeta, čime će se dodatno osnažiti zastupljenost hrvatskih zajednica izvan Hrvatske.

Poseban panel, pod nazivom »Nove perspektive i uloga članova Savjeta u odnosima s Hrvatima izvan Republike Hrvatske«, bio je posvećen temama unaprjeđenja kvalitete života Hrvata u Bosni i Hercegovini, kulturnoj baštini hrvatske nacionalne manjine, hrvatskoj zajednici u Europi te očuvanju hrvatskog identiteta, posebice kroz njegovanje hrvatskoga jezika.

Osim panela, održani su i sastanci pojedinačnih odbora: Odbora za Bosnu i Hercegovinu, Odbora za hrvatsku nacionalnu manjinu – u kojem su sudjelovale i članice iz Srbije **Karolina Bašić i Renata Kuruc** – te Odbora za hrvatsko iseljenišтво i dijasporu.

Na kraju dvodnevne sjednice predsjednik Savjeta **Ivan Guban** zahvalio se što je imao priliku u protekle četiri godine predsjedati

ovim tijelom Vlade.

»Imali smo priliku voditi dijalog s Vladom Hrvatske, ukazati na sve izazove naših zajednica, ali i mijenjati stvari na bolje. Nadam se da će naši sunarodnjaci biti zadovoljni ostvarenim rezultatima«, zaključio je Guban.

Savjet Vlade Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske savjetodavno je tijelo hrvatske Vlade u kreiranju i provedbi politika, aktivnosti i programa u odnosu na Hrvate izvan granica Hrvatske. Članove Savjeta, pripadnike Hrvata izvan Hrvatske imenuje hrvatska Vlada na prijedlog hrvatskih zajednica iz država iz kojih dolaze. U trenutnom sazivu, kome istječe mandat, riječ je o 55 predstavnika udruga, organizacija i institucija Hrvata iz cijelog svijeta, uvaženim u sredinama u kojima žive, angažiranim na očuvanju i jačanju hrvatskog identiteta, aktivnima u radu svojih zajednica te na unaprjeđenju odnosa s domovinom. Osim predstavnika Hrvata izvan Hrvatske, članovi Savjeta po položaju su i predstavnici državnih tijela, institucija te Katoličke Crkve i organizacija civilnoga društva.

H. R.

Nakon velikog prosvjeda na Vidovdan

Prosvjedi, privođenja i požari

Studenti u blokadi fakulteta u Beogradu, Novom Sadu, Nišu i Kragujevcu odgodili su za srijedu planirane akcije građanske neposlušnosti, a umjesto toga pozvali su na prikupljanje donacija za područja zahvaćena razornim požarima na jugu Srbije

Studenti i građani odmah su nakon održavanja velikog prosvjeda u Beogradu 28. lipnja (na Vidovdan), započeli novi vid građanske neposlušnosti blokiranjem ulica i cesta širom Srbije. Ovim vidom građanske neposlušnosti oni traže puštanje na slobodu svih privedenih tijekom prosvjeda i blokada, kao i raspisivanje izvanrednih parlamentarnih izbora. Građani su u blokade stupili u nedjelju, 29. lipnja, poslije privođenja koja su se dogodila dan ranije, tijekom velikog prosvjeda u Beogradu.

Na tisuće građana izašlo je da zaustavi promet na magistralnoj cesti koja vodi od Užica ka Zlatiboru, Čačani su blokirali cestu ka Užicu, u Beogradu i Novom Sadu bile su blokirane brojne ulice, a na prosvjede su izašli i građani Pirota, Zrenjanina, Sombora i drugih mjesta. Blokirani su bili brojni gradovi širom zemlje.

U srijedu je Ministarstvo unutarnjih poslova priopćilo da su sve blokade na teritoriju Beograda i Srbije uklonjene i da su sve prometnice prohodne. MUP je još jednom apelirao na građane da se uzdrže od bilo kakvih nezakonitih aktivnosti i da ne blokiraju promet, naročito ne na način koji može ugroziti njihovu i sigurnost drugih sudionika u prometu.

Policijski su u utorak navečer izvršili provjeru identiteta 346 osoba, od kojih je sedam privedeno, a podneseno je 18 prekršajnih prijava.

Veliki prosvjed u Užicu

U Užicu je u nedjelju održan veliki prosvjed nakon čega su građani blokirali i promet. Užičani su blokirali magistralnu cestu Užice – Zlatibor, promet je bio obustavljen, a na prosvjedima se okupio veliki broj građana. Tijekom blokade privedeno je sedam Užičanina, među kojima su dvojica vijećnika, trojica aktivista i jedan profesor. Nakon njihovog privođenja uslijedili su novi prosvjedi ispred suda u Užicu. Prosvjed je počeo istodobno kada je krenulo i saslušanje uhićenih osoba poslije prosvjeda prethodnih večeri kojima se na teret stavlja napad na službenu osobu. Oni su bili među onima koji su probili policijski kordon, izašli na magistralu, nakon čega je došlo do sukoba s policijom.

Sedmorici uhićenih u Užicu, nakon blokade magistrale, određen je pritvor do 30 dana, potvrđeno je u srijedu iz Osnovnog suda u Užicu.

Inače, blokade su se odvijale u Beogradu i Novom Beogradu, Novom Sadu, Nišu, Kragujevcu i drugim gradovima. U Zemunu su bile postavljene barikade na Avijatičarskom trgu koje su uklonjene. Na barikadama su bili postavljeni balvani, gume i vreće kao i jedna tabla na kojoj je pisalo »Jarinj«.

Među zaposlenima na Fakultetu tehničkih znanosti Sveučilišta u Novom Sadu pokrenuta je peticija zbog policijske brutalnosti nad studentom **Lukom M.** U peticiji se navodi da zaposleni na Fakultetu tehničkih znanosti izražavaju najoštrije prosvjede zbog neprimjereno oštrog postupanja pripadnika policije prema Luki M., koji je nakon studentskog prosvjeda održanog 28. lipnja u Beogradu pretučen od policije.

Ministar unutarnjih poslova Srbije **Ivica Dačić** pozvao je »sve ljude da se ne sukobljavaju s policijom« i rekao kako je posao policije da »život normalno funkcionira«. Policija je izvršila provjeru identiteta ukupno 800 osoba, dok je 18 privedeno u službene prostorije. Kako se navodi, 16 osoba privedeno je zbog počinjenih prekršaja, dok se protiv dvije osobe sumnja da su izvršile kaznena djela.

Odgađanje prosvjeda zbog požara

U isto vrijeme, početkom tjedna veliki broj požara na otvorenom buknuo je širom Srbije, a najteža situacija bila je na području Topličkog okruga, odnosno Žitorađa, Blaca, Kuršumlije i Prokuplja, gdje je proglašena i izvanredna situacija. Situacija s požarima bila je vrlo dramatična, samo u ponedjeljak registrirano je 620 požara

na otvorenom prostoru, a u intervencijama vatrogasnih službi bilo je ozlijeđenih, dva vatrogasaca-spasioca kao i četiri građana. Već u utorak situacija se promijenila, bilo je aktivno nešto manje od 100 požara. Ministar unutarnjih poslova Ivica Dačić rekao je da se Srbija, zbog visoke temperature, ali i ljudskog faktora, suočila s ovim požarima u kojim je pričinjena velika materijalna šteta. Poslije dva teška dana većina požara je ugašena i stavljena pod kontrolu.

Studenti u blokadi fakulteta u Beogradu, Novom Sadu, Nišu i Kragujevcu odgodili su za srijedu planirane akcije građanske neposlušnosti, a umjesto toga pozvali su na prikupljanje donacija za područja zahvaćena razornim požarima na jugu Srbije. Pomoć za područja zahvaćena požarom prikupljaju se u mnogim gradovima na fakultetima, prostorijama Crvenog križa i drugim lokacijama. Studenti su na Instagramu naveli da je potrebno donijeti protupožarne aparate, vatrootpornu odjeću, rukavice, metalne lopate, hranu, vodu i garderobu.

»U ovom trenutku solidarnost, humanost i odgovornost moraju biti ispred svega«, naveli su studenti na Instagramu.

I mnogobrojni zborovi građana, u suradnji sa studentima, organizirali su humanitarne aktivnosti.

Većina fakulteta je u međuvremenu započela s nadoknadom nastave. Kao posljednja visokoškolska ustanova u Beogradu koja je objavila plan nadoknade je Filozofski fakultet koji će s nadoknadom nastave u online formatu početi 14. srpnja.

J. D.

Marta Kos: Srbija je u veoma teškoj situaciji

Svaka vlada treba razmotriti što joj govore njezini građani, rekla je za DW o prosvjedima u Srbiji **Marta Kos**, komesarka Europske unije za proširenje.

»Srbija je u veoma teškoj situaciji i mi, Europska unija, snažno podržavamo europski put Srbije i srpskog naroda«, kazala je Marta Kos i ujedno naglasila da »još uvijek ima mnogo toga za uraditi«.

Ona podsjeća da, iako je Srbija zemlja-kandidat već dugi niz godina, ona još uvijek nije provela sve reforme.

»Zato im pomažemo da te reforme provedu«, kaže ona.

S druge strane, kako naglašava, prosvjedi koji traju već nekoliko mjeseci, »izraz su toga da ljudi nisu zadovoljni situacijom u kojoj se nalaze. I svaka vlada treba razmotriti što govore njeni građani«.

»U mnogim dijelovima«, kako kaže, »demonstranti zahtijevaju isto što i mi kao EU zahtijevamo od Srbije, borbu protiv korupcije, vladavinu prava, slobodu medija. Dakle, imamo zapravo zajednički interes i nadam se da ćemo zaista moći stabilizirati Srbiju«, kazala je Kos.

Odgovarajući na pitanje kako to da, za razliku od Gruzije, u Srbiji na prosvjedima nema zastava EU, Kos kaže da je i ona sama to pitanje postavljala ljudima u Srbiji s kojima je u kontaktu – organizacijama civilnog društva, profesorima, sveučilištima...

»Veoma je zanimljivo što mi govore – prvo: 'Vi podržavate našeg predsjednika Vučića'. Drugo: 'Bombardirali ste nas. U redu, bio je to NATO, ali bombardirali ste našu zemlju'. Treće: 'Želite da priznamo Kosovo'. I četvrto: 'Ne želimo da naljutimo Rusiju'. Dakle, odgovori idu u veoma različitim pravcima i to su osjećanja koja također moramo uzeti u obzir. Zato planiramo da bolje predstavimo prednosti proširenja«, kaže komesarka Europske unije.

Kada je riječ o rješavanju pitanja Kosova kao uvjeta za pristupanje EU, Marta Kos naglašava: »Uvijek volim kazati da, kada se zemlja odluči za put k EU, to dolazi s obvezama i odgovornostima. To je stvar izbora. Dakle, nitko ne prisiljava Srbiju. Ali, kada kažete: 'Da, želimo postati član EU' – onda se to mora uraditi. Mnogo stvari mora se uraditi«.

(www.dw.com)

Prosvjed zbog nestašice vode

Građani Subotice traže pristup vodovodu

»Osim što smo jedno od rijetkih sela na području Grada Subotice koje uopće nema vodovod, suočavamo se s problemom da su podzemne vode pale niže, zbog čega su ljudi prisiljeni bušiti nove bunare, koji naravno nisu jeftini«, kaže Marinko Francišković iz Tavankuta

Grupa nezadovoljnih građana iz različitih dijelova Subotice i okolnih sela, a koji nemaju pristup vodovodnoj mreži ili im je voda loše kvalitete, okupili su se u utorak u znak prosvjeda ispred Javnog komunalnog poduzeća *Vodovod i kanalizacija*. Policija je osiguravala ulaz u poduzeće te su građani na ogradu objesili prazne balone za vodu s natpisima dijelova grada.

Nema vodovoda, bunari presušuju

Među prosvjednicima našao se i bračni par **Francišković** iz Tavankuta, sela koje uopće nema pristup gradskoj vodi za piće, zbog čega svaka kuća ima svoj bunar. Međutim, posljednjih nekoliko godina bunari tijekom ljeta presušuju, zbog čega se mještani suočavaju sa sve većim problemima u svojim kućanstvima.

»Problem s nestašicom vode mi osobno osjećamo posljednje tri godine, bilo zbog suša ili zbog iskopa koje

imamo – vjerojatno znate da se odnosi ogromna količina pijeska iz Tavankuta – ne znam zbog čega, ali su nam bunari presušili i od tada se snalazimo kako znamo i umijemo. Problem je i kvaliteta vode koja je narančasta. Imala sam problem s djetetom koje se ne može kupati u toj vodi jer dobije osip«, priča **Željka Francišković**.

»Osim što smo jedno od rijetkih sela na području Grada Subotice koje uopće nema vodovod, suočavamo se s problemom da su podzemne vode pale niže, zbog čega su ljudi prisiljeni bušiti nove bunare, koji naravno nisu jeftini. Te prve i druge vode ima sve manje i moraju se bušiti dubinski bunari koji jako puno koštaju, a zbog poljoprivrede ljudi su prisiljeni zalijevati jer ako se ne zalijeva ne može se očekivati nikakav urod i to je začarani krug – nemamo vodovod, podzemne vode sve su niže, bunari presušuju pa ljudi ostaju bez vode i to je nešto s čim se suočavamo i na što apeliramo već dugi niz godina«, navodezuje se **Marinko Francišković**.

Iako je projektno-tehnička dokumentacija za izgradnju vodovodne mreže za naselja Mirgeš, Gornji i Donji Tavankut izrađena krajem prošle godine, Tavankučani nisu optimistični da će se išta dogoditi.

»Bilo je nekih priča, ali to je sve samo priča, jer se ništa ne događa. Tako imamo i vrtić u Tavankutu koji je završen i koji ispunjava sve uvjete, ali zna se zašto se ne otvara, i ljudi koji imaju malu djecu prisiljeni su snalaziti se i davati ih drugima na čuvanje. Nismo podobni, nacionalna smo manjina, tako da vodovoda u Tavankutu neće biti jer smo zadnja rupa na svijetu i nismo optimistični dok je ove vlasti«, kaže ogorčeno Marinko.

Kad nema struje, nema ni vode

Na pitanje kako se snalaze tijekom ljeta, vele da su išli kod drugih iz sela po vodu, ali da na kraju nisu imali drugu opciju nego da ulože u kopanje dubokog bunara.

»Iskopali smo novi bunar prošle godine o svom trošku u nadi da će potrajati, ali i to je upitno jer svakoga dana razina vode opada. Stari smo ukopavali sve dublje i dublje, no došli smo do dna. A dodatni je problem kada nemamo struje – tada nemamo ni vode. Svaka kuća u selu ima svoj bušeni bunar i hidropak, i onda kad nemaš struje, ostaneš i bez vode«, objašnjava Marinko.

Zbog nestašice vode bili su prisiljeni i rasprodati domaće životinje koje su držali.

»Bili smo prisiljeni prodati stoku i ostale životinje; imali smo ih puno, jer smo u razdoblju suše morali svakoga dana nositi po 400-500 litara vode od susjeda koji su imali duboke bunare, a to je ogroman posao. Još bih dodala da je Srpska napredna stranka podobnim mještanima nosila balone s vodom, kao eto to vam je utjeha što nemate vodu. Jednom smo imali i cisternu, ali ni to nije rješenje«, dodaje Željka.

Tavankut na čekanju

Zastupnica DSHV-a u Skupštini Grada Subotice Tavankučanka **Mira Tumbas** podsjeća za je vodoopskrba Tavankuta višegodišnji problem. Kako kaže, u listopadu prošle godine usvojena je Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o proračunu Grada Subotice kojom su, među ostalima, osigurana sredstva za projektnu dokumentaciju za projekt Magistralni vodovod Subotica – Tavankut s rezervoarom, crpnom postajom u Mirgešu i crpnom postajom na mjestu priključenja magistralnog vodovoda.

»Ponadali smo se da će krenuti i izgradnja magistralnog voda, ali pri usvajanju proračuna za 2025. nije bilo ni riječi o vodovodu u Tavankutu, odnosno nikakva sredstva nisu u ovogodišnjem proračunu predviđena za to. U međuvremenu je urađen IPA projekt za početak izgradnje magistralnog voda. Vodovod bi se priključio na izvod koji se nalazi kod bajske pruge i preko Male Baje i Mirgeša doveo bi se do Tavankuta. Rezultati natječaja očekuju se na jesen«, kaže Tumbas.

Ona podsjeća da je projekt izgradnje vodovoda u Tavankutu urađen 2010. godine.

»Tavankut je još uvijek bez vode. Ljudi se snalaze kako mogu. Tko može pravi duboke bunare, odnosno ulaže puno novca u tu investiciju. Po veličini smo četvrto naselje na teritoriju Grada Subotice. Ostala mjesta imaju riješenu opskrbu vodom, a za Tavankut nikada nema novca. I dalje koristimo bunare s kojima je sve više problema, jer opada razina podzemnih voda«, kaže Tumbas i dodaje da je Tavankut selo sa značajnom poljoprivrednom proizvodnjom koja nema osnovne uvjete za život.

M. V. R. / Z. V.

Dr. sc. Dušan Dunderski, znanstveni suradnik Instituta za ratarstvo i povrtlarstvo Novi Sad

Suša i prepolovljen urod nova realnost

Intervju vodio: Ivan Ušumović

Povijest nam već sada daje naznake budućnosti: u posljednjih 20 godina najniži rod kukuruza zabilježen je upravo u najtoplijim ljetima, koja su sada sve učestalija. Proizvodnja kukuruza morat će se prilagođavati novim uvjetima, uz pomoć znanosti. To podrazumijeva prelazak na hibride kraće vegetacije, raniju sjetvu, konzervacijsku obradu zemljišta, optimizaciju gustine sjetve, adekvatan sistem gnojide uz smanjenje količine primijenjenog dušika u sušnim godinama, kao i primjenu biostimulatora i regulatora rasta na bazi aminokiselina, algi, huminskih kiselina, mikroorganizama i hormona koji pomažu biljkama aktiviranje vlastitih mehanizama obrane

Najzastupljenija kultura u ratarskoj proizvodnji u Srbiji je kukuruz. Ovog proljeća zasijan je na 961.215 hektara. Kukuruz je zbog ishrane stoke značajan za proizvođače, a za državu predstavlja važan izvozni proizvod. No, i ova godina bit će godina sa smanjenim prinosima, što je posljedica suše i visokih temperatura. O tome smo razgovarali sa znanstvenim suradnikom Instituta za ratarstvo i povrtlarstvo Novi Sad dr. sc. **Dušanom Dunderskim**.

► U nekim dijelovima Vojvodine kiše nije bilo mjesec i pol dana, a i tamo gdje je bilo padaline su bile zanemarive. Ratari kažu da najviše trpe kukuruz i soja. Kukuruz je i dalje najrasprostranjenija ratarska kultura, jer poljoprivrednici ga siju zbog ishrane stoke, ali i zbog toga što ga mogu čuvati i prodavati kada im odgovara cijena ili treba novac. Zato sada sa zabrinutošću prate stanje na njivama. Kako ocjenjujete trenutno stanje kukuruza? Koji dijelovi Vojvodine su najugroženiji?

Stanje kukuruza na parcelama nije onakvo kakvim smo se nadali na početku vegetacije, s obzirom na to da su padaline u svibnju bile skoro sva-

kodnevne i osigurale su povoljne uvjete vlažnosti, kako u površinskim, tako i u dubljim slojevima zemljišta. Ipak, cijeli lipanj obilježilo je toplo i suho vrijeme s veoma malom količinom padalina koje nisu ni približno zadovoljile potrebe kukuruza za vodom u tom periodu. U našim agroekološkim uvjetima kukuruz u lipnju prolazi kroz faze intenzivnog porasta i formiranja klipa. U posljednjoj dekadu lipnja i početkom srpnja ulazi u fazu metličenja i svilanja kada su potrebe za vodom i mineralnim dušikom najveće. Na pitanje koji dijelovi Vojvodine su najugroženiji teško je dati uopćen odgovor. Višegodišnje iskustvo nam govori da je Banat najozbiljnije ugrožen, ali je sigurno bolje reći da su lokaliteti s manje produktivnim tipovima zemljišta, odnosno lokaliteti sa zemljištima slabijeg poljskog vodnog kapaciteta najugroženiji, prije svega pjeskovita zemljišta.

► Može li se još spasiti ovogodišnji rod kukuruza ili su kiše zakašnjele?

Ako ne bude ozbiljnih padalina u narednih 10-15 dana, jedino hibridi koji još uvijek nisu ušli u proces svilanja imaju šansu da za uspješnu oplodnju iskoriste kasnije padaline. Ipak, to ne znači da će prinos biti spašen ako ne bude padalina i u fazi nalijevanja zrna.

► Koliko su klimatske promjene u Vojvodini u posljednjih deset godina utjecale na proizvodnju kukuruza?

U proteklih desetak godina klimatski ekstremi doveli su do velikih oscilacija u prinosima kukuruza. Posebno se izdvajaju godine izrazite suše – 2012., 2015., 2017., 2022., 2024., a po svemu dosad viđenom i ova će godina biti takva. Republički zavod za statistiku je, na primjer, procijenio prosječan prinos 2022. na samo oko 4,8 t/ha, što je drastično ispod potencijala od 7-8 t/ha u »normalnim« godinama. Te 2022. godine Srbija je proizvela oko 3,3 milijuna tona kukuruza manje nego 2020. zbog ekstremnih vremenskih prilika. Klimatološki podaci potvrđuju uzrok – ljeto 2022. bilo je treće najtoplije ikada zabilježeno u Srbiji (u Novom Sadu prosječna ljetna temperatura bila je čak +2,6°C iznad višegodišnjeg prosjeka), uz rekordno nizak nivo padalina u mnogim dijelovima Vojvodine. U pojedinim krajevima Banata tog ljeta jedva da je pala četvrtina uobičajene kiše, a u Zrenjaninu je čitavog srpnja 2022. zabilježeno samo 1,5 mm padalina. Posljedično, mnoge njive u sjevernom Banatu ostale su bez ikakvog roda. U Somboru, ljeto 2022. godine je bilo najsušnije od 1931. godine. Slično je bilo i 2017. i 2012. – te godine spadaju među pet najtoplijih ljeta u povijesti mjerenja u Srbiji, a prosječni prinosi kukuruza tada su također bili ispod 5 t/ha. Nasuprot tome, 2018. i 2019. bile su povoljnije godine, s dovoljno padalina tijekom ljeta i prinosima bliskim ili iznad višegodišnjeg prosjeka. Nakon katastrofalne 2022., naredna 2023. godina donijela je nešto bolje uvjete. Zahvaljujući povoljnijoj raspodjeli padalina, prosječan prinos se oporavio na oko 6,8 t/ha, a ukupna proizvodnja dostigla je 6,2 milijuna tona. Ipak, taj rod je i dalje bio ispod prosjeka. Razlog za to su bile

superćelijske oluje s naletima vjetra preko 100 km/s i obilnim količinama padalina u kratkom razdoblju koje su dovele do polaganja kukuruza. Važno je napomenuti da su klimatske promjene učinile ovakve scenarije znatno učestalijim – od 2000. godine imamo dvostruko više ekstremno suhih ljeta nego u drugoj polovini 20. stoljeća. Drugim riječima, ciklus u kome se na svakih par godina ponavlja velika suša i prepolovljen rod kukuruza postao je nova realnost.

► Zašto kukuruz posebno teško podnosi sušu?

Za razliku od hibrida starije generacije, suvremeni hibridi se odlikuju osobinama koje se smatraju izuzetno povoljnim u smislu adaptacije na sušne uvjete: *stay green* svojstvo, erektofilni (uspravni) listovi, sinkronizirano metličenje i svilanje, bolja efikasnost korištenja vode i mineralnog dušika. Ipak, ono na što se ne može utjecati su potrebe kukuruza za vodom i temperaturom. Tipične potrebe kukuruza za vodom su 90 mm u lipnju, 100 mm u srpnju i 95 mm u kolovozu. U istom periodu, optimalne temperature trebaju biti od 20 do 23,3 C. Tada se, ako su ostali faktori u optimumu, može očekivati pun genetski potencijal za prinos hibrida. Svakako, ovo bi bio idealan scenarij i u proizvodnji se rijetko može očekivati. Postoje i takozvane kritične temperature i to su maksimalne temperature koje biljke mogu podnijeti. Kod kukuruza, ta temperatura iznosi 35 C. Preko toga dolazi do slabije oplodnje, što se manifestira slabije naliivenim zrnima na pojedinim dijelovima klipa i smanjenjem broja zrna. U ovoj godini krajem lipnja i početkom srpnja temperature su dostizale i 40-41 C, što svakako utječe na generativnu fazu kukuruza.

► Koje sorte ili hibridi kukuruza pokazuju bolju otpornost na sušu?

Preporučuje se gajenje više hibrida različitih FAO grupa zrenja na gospodarstvu – kombinacija ranih, srednjih i kasnih hibrida povećava šansu da bar dio usjeva izbjegne sušni stres u kritičnoj fazi. Ranije FAO grupe cvjetaju ranije i obično izbjegnu najviše temperature, dok kasniji hibridi mogu iskoristiti eventualne kasnije kiše. Diverzifikacija dužine vegetacije znači da će se oplodnja različitih hibrida odvijati u različito vrijeme, pa su manje šanse da cijeli urod strada od jednog vala suše. Naravno, izbor hibrida treba prilagoditi i tipu zemljišta: na lakim, pjeskovitim zemljištima bolji su rani i srednje rani hibridi, dok kasniji hibridi bolje uspijevaju na glinovitim zemljištima.

► Osim nižih prinosa, koje druge probleme izaziva suša kada govorimo o uzgoju kukuruza?

Visoke temperature i sušni uvjeti mogu utjecati na pojavu truleži klipa kukuruza i stvaranje mikotoksina. Pojava aflatoksina, vrlo opasnog mikotoksina koji producira gljiva *Aspergillus flavus*, povećava se u uvjetima vodnog stresa. Odnos vrsta iz roda *Fusarium* također može biti izmijenjen zbog promjena temperatura, favorizirajući *F. graminearum* koja producira osam različitih mikotoksina i koja ima veći temperaturni optimum od ostalih vrsta. Efekti povišenih temperatura na kukce mogu se ispoljiti u

vidu promjene geografske rasprostranjenosti, reproduktivne sposobnosti, prezimljavanja, rasta populacija, broja generacija, sinkronizacije razvitka kukaca i biljke domaćina, načina širenja, migracije i prisutnosti biljaka domaćina. *Diabrotica virgifera virgifera* prijeti da se proširi na nove regije zbog smanjenog mortaliteta prezimljujuće generacije i povećane brojnosti u uvjetima viših temperatura. Predviđeno širenje kukuruznog plamenca nije značajno, ali uslijed porasta sume minimalnih temperatura moguće je da ova vrsta razvije i treću generaciju godišnje i time nanese veće štete proizvodnji kukuruza. Korovi imaju veći genetički diverzitet od usjeva, kompetitivniji su i bolje adaptirani na promjene uvjeta vanjske sredine u odnosu na gajene biljke. Povećan je i rizik od pojave alergija zbog enormne produkcije peludi ambrozije pri višim koncentracijama CO₂.

► **Ima li smisla ulagati u genetska istraživanja i razvoj tolerantnijih sorti kukuruza posebno prilagođenih sušnim uvjetima?**

Da, ulaganje u oplemenjivanje kukuruza radi dobivanja hibrida tolerantnijih na sušu je najsnažnija poluga mjera adaptacije na klimatske promjene. Treba naglasiti tolerantnijih, jer ne postoji kukuruz koji je potpuno otporan na sušu. Ipak, novi hibridi pokazuju bolju prilagodljivost stresnim uvjetima i mogu ublažiti gubitke u prinosu tijekom sušnih godina. Globalna istraživanja potvrđuju da povećanja tolerancije na sušu i toplinu može bitno umanjiti očekivani pad prinosa uslijed klimatskih promjena. Kako se pod klimatskim promjenama ne podrazumijeva samo suša, treba raditi na selekciji i oplemenjivanju i na druge aspekte klime. Na primjer, često se događa da su dugi periodi suše praćeni jakim olujama uz jake nalete vjetrova i uz obilne padaline, što može dovesti do polaganja kukuruza. Takva je situacija bila 2023. godine. U sušnim uvjetima otežano je usvajanje vode i mineralnog dušika, gdje se također mogu stvoriti racionalniji hibridi u pogledu potrošnje.

► **Može li se dogoditi da se zbog klimatskih promjena smanje površine pod kukuruzom i korist nekih drugih kultura koje mogu bolje podnijeti novu klimatsku realnost?**

Klimatske promjene već utječu na sjetvenu strukturu – primjećuje se smanjenje površina pod kukuruzom u korist drugih kultura. U sjevernoj Bačkoj (subotički atar) došlo je do velikog zaokreta: umjesto do tada dominantnog kukuruza, ratari su posijali znatno više ozime pšenice i ječma. Konkretno, pšenica je povećana za oko 50%, dok je kukuruz zasijan na upola manje površina nego što je uobičajeno. Ako se trend ekstremnih temperatura nastavi, moguće je da će se površine pod kukuruzom dodatno smanjivati u korist ozimih kultura i kultura koje bolje podnose sušu. Sirak ili proso su tolerantniji na sušu i mogu poslužiti kao zamjena za kukuruz u ishrani stoke, ali ipak za sada te kulture nisu mnogo zastupljene kod nas i kukuruz će još dugo ostati kultura broj jedan zbog svog značaja za stočarstvo.

► **Koje su nove tehnologije ili metode navodnjavanja dostupne poljoprivrednicima u Vojvodini i u kojoj su mjeri trenutačno primjenjive u praksi?**

Tradicionalno navodnjavanje pokriva vrlo mali postotak oranica – tek između 2 i 5% poljoprivrednih površina se navodnjava u Srbiji. Razlog su visoki troškovi infrastrukture i ograničeni vodni resursi. Važno je napomenuti da navodnjavanje nije svemoguće rješenje. U uvjetima ekstremno vrela ljeta klasično navodnjavanje može imati smanjen efekt jer voda brzo isparava, a na zemljištu se stvara pokorica. Razlog za to je značajno smanjenje plodnosti zemljišta zbog smanjenja organske tvari i nemogućnosti zemljišta da akumulira vodu. Zato se kao ideal dugoročno navodi subirigacija (dovođenje vode kroz podzemne cijevi direktno u zonu korijena biljaka), ali je ona i tehnički i finansijski zahtjevnija. Ono što je realnije proizvođačima jesu agrotehničke mjere koje će konzervirati rezerve nakupljene zimske vlage u zemljištu. Tako na primjer treba razmatrati prelazak na konzervacijske sisteme obrade zemljišta, jer će veća količina žetvenih ostataka na površini imati ulogu u smanjenju isparavanja vode i smanjenju temperature zemljišta. To je kratkoročan efekt ovakvog načina obrade; dugoročno, dolazi do nakupljanja veće količine organske tvari i povećanja plodnosti zemljišta, kao i smanjenja erozije vjetrom. Ovaj tip erozije u Vojvodini godišnje odnosi 0,9-2 t/ha površinskog sloja zemljišta te značajno ugrožava kvalitetu zemljišta. Uvođenje pokrovnih usjeva preko zime (npr. ozima raž ili mješavine leguminoza) može spriječiti da zemlja prezimi gola i erodira, a u proljeće ti pokrovi obogaćuju zemljište organskom tvari i drže vlagu.

► **Jesu li su poljoprivrednici u Vojvodini spremni i dovoljno obrazovani da se prilagode novim uvjetima uzgoja, posebno kada su u pitanju klimatske promjene?**

Naravno, ali je potrebno organizirati i proširiti edukativne programe i radionice o prilagođavanju klimi. (nejasna rečenica) Novi uvjeti iziskuju i nova znanja, tako da se ne treba ustručavati da potražite savjete od instituta poput novosadskog ili zemunskog, ili od vaše lokale poljoprivredne stručne službe.

► **Koje mjere bi, po Vašem mišljenju, Država ili Pokrajina, mogle poduzeti kako bi ublažili efekte klimatskih promjena?**

Država i Pokrajina imaju veliku ulogu u prilagođavanju klimatskim uvjetima i trebale bi poduzeti niz sustavnih mjera. Rješenja se moraju tražiti na institucionalnoj razini, jer su suše i klimatski ekstremi društveni i ekonomski problem, ne samo poljoprivredni. Prioritet je razvoj infrastrukture za navodnjavanje, ali uz obavezno povećanje stočnog fonda i upotrebe stajskog gnojiva zbog smanjenja ispiranja zemljišta. Budući da će ekstremne vremenske prilike biti sve češće, važno je imati pouzdan sistem prognoza prinosa i praćenja suše. U EU postoji program MARS za prognozu prinosa, dok je kod nas ta praksa ograničena. Država bi mogla uspostaviti

sveobuhvatniji servis agrometeoroloških biltena i upozorenja, u suradnji s RHMZ-om, kako bi poljoprivrednici blagovremeno prilagođavali svoje mjere. Neophodno je ubrzati razvoj i uvođenje u proizvodnju sorata i hibrida tolerantnih na sušu i visoke temperature. Država tu može pomoći kroz financiranje znanstvenih istraživanja i opreme u institutima, ali i kroz bržu registraciju i distribuciju novih sortnih rješenja domaćim proizvođačima. Također, trebalo bi kreirati programe potpore za prelazak na alternativne kulture u krajevima gdje kukuruz više ne daje stabilne rezultate – npr. subvencije za sjetvu sirka, prosa ili drugih kultura tolerantnijih na sušu. Država treba nastaviti i proširiti edukativne programe o prilagođavanju klimi. Osim toga, neophodno je ojačati poljoprivredne stručne službe – zaposliti više agronoma savjetodavaca i omogućiti im da aktivno izlaze na teren i prenose znanja o novim hibridima, tehnikama i mjerama zaštite od klimatskih ekstrema.

► **Kako onda vidite budućnost proizvodnje kukuruza u Vojvodini u narednih pet do deset godina, uz očekivanje daljeg povećanja temperature i smanjenja padalina? Hoće li se kukuruz ovdje uopće moći proizvoditi?**

Ako se ostvare prognozirani klimatski trendovi – češća ekstremno sušna ljeta, duže toplotne epizode – bez mjera adaptacije mogli bismo vidjeti nastavak pada prosječnih prinosa i sve veću varijabilnost. Povijest nam već sada daje naznake budućnosti: u posljednjih 20 godina najniži rod kukuruza zabilježen je upravo u najtoplijim ljetima, koja su sada sve učestalija. Proizvodnja kukuruza će se morati prilagođavati novim uvjetima, uz pomoć znanosti. To podrazumijeva prelazak na hibride kraće vegetacije, raniju sjetvu, konzervacijsku obradu zemljišta, optimizaciju gustine sjetve, adekvatan sustav gnojide uz smanjenje količine primijenjenog dušika u sušnim godinama, kao i primjenu biostimulatora i regulatora rasta na bazi aminokiselina, algi, huminskih kiselina, mikroorganizama i hormona koji pomažu biljkama da aktiviraju vlastite mehanizme obrane.

► **Koje ključne poruke biste kao stručnjak poslali poljoprivrednicima kako bi se bolje prilagodili novim uvjetima ratarske proizvodnje?**

Klimatski uvjeti se mijenjaju i to više nije pitanje budućnosti već sadašnjosti. Proizvodnja kukuruza više se ne može voditi po inerciji, već se mora pažljivo planirati, svake godine iznova, u skladu s očekivanim vremenskim uvjetima. Prvo i najvažnije: ne oslanjajte se na jedan hibrid ili jednu FAO grupu zrenja, već napravite diverzifikaciju hibrida kako biste smanjili rizik od potpunog podbacaja u slučaju nepovoljne godine. Drugo: čuvajte vlagu

u zemljištu. Kvalitetna i pravovremena obrada zemljišta, konzervacijski sistemi obrade, pokrovni usjevi, kao i ranija sjetva kako bi se što prije počele koristiti zalihe zimske vlage u sušnim godinama mogu značajno pomoći da usjev prebrodi kritične faze. Treće: ne sijati pregusto. Gustina sjetve mora se prilagoditi očekivanom nivou vlage i rasporedu mineralnog dušika po profilu zemljišta – u godinama s lošijim rasporedom dušika i manjom rezervom vlage sjetva mora biti rjeđa, kako bi svaka biljka imala više prostora i resursa. Četvrto: ne zaboravite na ishranu biljaka, ali pažljivo s dušikom. U sušnim uvjetima višak dušika može pogoršati stres, dok kalij i fosfor postaju još važniji. I peto: koristite znanje koje vam je dostupno. Obraćajte se savjetodavnim službama, pratite preporuke instituta, educirajte se. Mnogo toga se može učiniti i bez velikih ulaganja, ali uz dobru informaciju i pravovremenu odluku. Na kraju, ne zaboravimo: proizvodnja hrane u Srbiji nije samo pitanje profita – to je pitanje sigurnosti cijele države. Kukuruz je temelj našeg agrara i stočarstva. Da bi opstao u novim uvjetima, mora se proizvoditi pametno, fleksibilno i uz podršku struke.

Stipan Orčić, Mirgešanin u Kastvu

Izumitelj iz Frljaze

Orčić se inovacijama i izumima bavi od 1977. te je vlasnik dvadesetak patenata. Svoje inovacije izlagao je na brojnim svjetskim izložbama, a one su mu donijele i brojne međunarodne nagrade, medalje i priznanja

I novator i izumitelj **Stipan Orčić** rođen je 1950. na salašu u danas ljudima slabo poznatom kraju Frljaza (između Šebešića i Male Bosne) pokraj Subotice. Osmogodišnju školu pohađao je na Šebešiću, Mirgešu i Tavan-kutu, a srednju Željezničku industrijsku školu, metalni smjer, u Subotici. Godine 1972. odlazi u Rijeku, gdje do umirovljenja radi u brodogradilištu 3. maj. Inovatorstvom se bavi skoro pola stoljeća, od 1977. godine. Nositelj je dvadesetak patenata te dobitnik međunarodnih nagrada i priznanja u tom području. Živi u Kastvu pokraj Rijeke, od 2007. kao umirovljenik.

»Djetinjstvo i mladost, odnosno 22 godine života, paralelno sam proveo na salašu u Frljazi i obiteljskoj kući u Mirgešu. I nakon 53 godine od napuštanja zavičaja u mislima se često, možda i prečesto, vraćam 'tamo', svjestan da je bilo i teških dana, ali mi se jednako vraćaju samo sretni dani. U Frljazi mi danas nedostaju susreti s ljudima i njihovim salašima, iako i danas odiše ljepotom, a u Mirgešu je primjetan napredak u poljoprivredi i poduzetništvu. Subotica mi je u mladosti proširila svekolike nove vidike i mogućnosti, koje su me od salašara pretvorile u gradsko dijete. Danas mi u Subotici nedostaju maknuti spomenici i druga nepobitna obilježja našeg postojanja na ovim prostorima, a koja datiraju još iz doba prije prodora Mongola 1241./42. godine«, započinjemo razgovor s Orčićem temama vezanim za zavičaj.

Odlazak u Rijeku

Nakon subotičkog odrastanja i služenja vojnog roka naš je sugovornik životni put nastavio u Rijeci, gdje je stigao, sada već daleke, 1972. godine i gdje se upošljava

u brodogradilištu 3. maj. Prvo radi kao snimač cjevovoda, a zatim kao konstruktor. U međuvremenu je izvanredno studirao na riječkom Ekonomskom fakultetu, koji, kako kaže, »nažalost nisam završio iz obiteljskih razloga«.

»Poslije povratka s odsluženja vojnog roka u februaru 1972. pokušavao sam pronaći zaposlenje u Subotici, ali nažalost, bezuspješno. U travnju dobivam poziv od rodbine, koja se preselila u Rijeku 1969., pa stižem u taj grad, gdje za nekoliko dana obavljam liječnički pregled i počinjem raditi u brodogradilištu 3. maj. Prvo kao snimač

Povratak iz Subotice stazom pokraj pruge, 1968.

cjevovoda, a zatim kao konstruktor, na kojim poslovima ostajem sve do odlaska u mirovinu 2007. godine. Do pojave kompjutera crtalo se rukom na crtaćem stolu, a zatim se u računalu cjevovod modelirao u 3D projekciji. Izrađeni model je poslužio za izradu montažnog nacrt, te svim skicama cijevi za radioničku izradu. Izrađene cijevi dostavljaju se na brod te se prema određeni nacrtima njihova montaža obavlja na brodu«, navodi Orčić pričajući o poslu na kojem je radio do mirovine.

Na njivama predaka u Frljazu kraju

Inovacije i izumi

Stipan Orčić u javnosti je najpoznatiji kao inovator i izumitelj, čime se bavi skoro pola stoljeća. Prometna turbina, masažer za hladnu terapiju, kuća od gumirane konstrukcije, procesor svemirske energije, samostalna jedinica za proizvodnju električne energije, ultrazvučni uređaj za tretiranje zemljišta i inverzijska turbina neke su od njegovih inovacija. Svoje inovacije izlagao je na brojnim svjetskim izložbama na svim kontinentima, osim u Australiji. Izumi su mu donijeli i međunarodne nagrade, medalje i priznanja, njih više od stotinu. O ovom segmentu svojega rada objavio je knjigu *Život s inovacijama*. Kao doprinos u promicanju inventivnog rada dobio je i Godišnju nagradu grada Kastva za 2010. godinu.

Na pitanje kako se našao u inovatorskim/izumiteljskim vodama, naš sugovornik navodi:

»Po dolasku u brodogradilište 3. maj uvidio sam svoju sklonost prema inovacijama, pa sam učlanjenjem u Udrugu inovatora BI 3. maj prijavljivao neke svoje inovacije, a pojavom kompjutera dao sam nekoliko inovativnih prijedloga za konstruiranje cjevovoda u računalu. Svoju prvu inovaciju, model rashladnika ulja za brodski motor predstavio sam na izložbi RAST YU 1977. i primio svoje prvo priznanje – srebrnu plaketu«, prisjeća se Orčić.

Dvadesetak patenata

U bivšoj državi, Saveznom zavodu za patente, prijavio je tri inovacije, a Državnom zavodu za patente Republike Hrvatske podnio je 27 zahtjeva za priznavanje patenta, od čega je primio 14 »isprava o patentu«.

»Izdvojio bih 'uređaj za ultrazvučno tretiranje zemljišta', koji je djelomična alternativa uporabi pesticida, herbicida u zaštiti usjeva. Koristi se za tretiranje zemljišta prije sjetve. Inovacija značajno doprinosi smanjenju kontaminacije kemijskih supstanci u poljoprivredno zemljište, a time i smanjenju njihove integracije u plodove«, kaže on.

Predaja cjevovoda na palubi kemikal tankera, 2000.

Jedno od brojnih priznanja za izume

Kada je riječ o nagradama, ističe kako svaka inovacija ima svoju priču, ali izdvaja »aktuator fotosinteze«, za koji je na izložbi u Seulu 2023. godine primio *Gold Medal i Special Award*.

Među ostalim, bio je i recenzent u izboru za Najbolju tehnološku inovaciju u Srbiji, temeljem dobre suradnje inovatora iz Hrvatske i Srbije:

»Sve je počelo na izložbi INPEX 2002. u SAD-u, kada sam upoznao inovatore iz Srbije, kada smo se dogovorili da predložimo međusobnu suradnju. Godine 2004. pozvan sam u Beograd, na izložbu JUPIN-a u povodu 600 godina Beograda. Na izložbi sam prezentirao dvije svoje inovacije i još četiri inovacije iz Hrvatske. Inovatori Srbije pozvani su na izložbu INOVA, koja je održana u Samoboru 2004. kada su predstavnik Saveza inovatora Primorsko-goranske županije i predstavnik inovatora Srbije potpisali sporazum o suradnji. Uslijedilo je još nekoliko posjeta, a 2010. pozvan sam biti recenzent u izboru za Najbolju tehnološku inovaciju«.

Priče, pjesme, istraživanja

Orčić se bavi i pisanom riječju. Piše poeziju i kratke priče sa zavičajnom tematikom.

»Nekoliko kratkih priča i pjesama objavio sam 2017. godine u svojoj prvoj knjizi o zavičaju, čiji je naslov *Moja priča o Frljaza kraju*. Nekoliko pjesama objavio sam u časopisu *Književna Rijeka* 2013. godine i nekoliko pjesama u časopisu *Nova riječ* 2014. godine u Subotici. Nadam se da ću svu napisanu prozu i poeziju moći objaviti u posebnoj knjizi«, navodi on.

Objavio je i naslov *Monografija Frljaza kraja s Pustarom Šebešić*, gdje je opisao povijest jedne od dvanaest pustara u subotičkom ataru, s naglaskom na Frljazu,

kao dijela ove pustare. Za potrebe knjige podatke je pronalazio i u muzejima u Subotici, Segedinu, Beču, Zagrebu i Budimpešti.

»U toj sam knjizi opisao i stanovnike koji su obitavali na ovim prostorima, počevši od starog vijeka pa do početka XXI. vijeka, kada je Frljaza kraj skoro cijeli iselio, a plodne njive sada prekrivaju ove prostore«, dodaje on.

S bačkim zavičajem, o kojemu piše, nije ni fizički prekinuo veze. Kako kaže, često posjećuje rodni kraj i ovdašnju brojnu rodbinu. Dodaje i da prati događanja među Hrvatima u Srbiji, kao redoviti gledatelj HRT-ove emisije *Glas Domovine*.

Orčić je obiteljski čovjek. Godine 1974. oženio je **Margitu** iz Vinkovaca, s kojom ima dvoje djece: sin je završio Građevinski fakultet, a kći Medicinski. U mirovini je od 2007.

godine i od tada je bio u mogućnosti baviti se nekim stvarima za koje prije nije imao vremena.

»Od tada sam bio u mogućnosti realizirati svoje inovacije, čije sam prototipove izlagao na brojnim izložbama inovacija u Europi, Aziji, Sjevernoj i Južnoj Americi te u Africi. U tom periodu sakupio sam i svoju napisanu građu o zavičaju, invetivnom radu te napisao nekoliko knjiga«, kaže naš sugovornik na kraju razgovora.

D. B. P.

Festival obraza

Što bi pošten čovjek uradio da mu se ispred prozora okupi mnoštvo građana, zviždi mu, psuje ga i ujedno mu se izruguje? Pa, vjerojatno bi posramljen, a kako drugačije, izašao pred iste te ljude, upitao ih u čemu je problem i pokušao ga u što kraćem roku na obostrano zadovoljstvo riješiti. Za to je, međutim, potrebno imati tanak obraz na kom je pojava crvenila svojevrsni lakmusov papir stanja duše i srca.

Takvo što – riječ je o tankom obrazu – kao što smo vidjeli protekloga tjedna nema rukovodstvo Javnog komunalnog poduzeća *Čistoća i zelenilo*, na čelu s ravnateljem **Slobodanom Miloševim**, jer su ladno otrpjeli bruku i sramotu

koju su im priredili građani Subotice, nezadovoljni njihovim ponašanjem uoči i tijekom održavanja *Festivala inatskog piva*. Zapravo, svojom je odlukom o pasivizaciji postojećih resursa kada je riječ o Festivalu rukovodstvo JKP-a i *Čistoća i zelenilo*, na čelu s ravnateljem Slobodanom Miloševim, to nezadovoljstvo upravo iniciralo i generiralo do mjere da im građani ispred sjedišta poduzeća odnesu plastične igračke koju djeca obično koriste na plaži ili pak da im na prag poduzeća isporuče gomilu plastičnih vreća u koje su prethodno uredno odložili ambalažu upotrijebljenu tijekom održavanja *Festivala inatskog piva*. Crvenilo na obrazima rukovodstva JKP-a *Čistoća i zelenilo*, na čelu s ravnateljem Slobodanom Miloševim, javnost nakon toga nije vidjela, a o izlasku pred građane, javnom priznanju da su učinili grešku, isprici i molbi za oprost uz preporuku da im ubuduće stoje na raspolaganju, uz prethodni dogovor oko organizacije, ista ta javnost može samo maštati. Jer, kako smo naveli, za takve postupke potrebno je imati tanak obraz.

Osim što je svojim nečinjenjem dokazalo da takvo što ne posjeduje, rukovodstvo JKP-a *Čistoća i zelenilo*, na čelu s ravnateljem Slobodanom Miloševim, 4. i 5. srpnja poka-

zali su još jednu stvar: svjesno su, odnosno namjerno, donijeli odluku o ukidanju djelatnosti zbog koje postoje i zbog koje ih isti ti građani plaćaju. Ostaje samo pitanje zašto su tako odlučili, ali nagađanja bi mnoge od nas odvelo u plićake političkog mulja na čiju bi površinu vjerojatno isplivala i mnogo veća prljavština od uredno posloženih vreća za smeće.

S druge strane, Slobodni građani Subotice svojom su odlukom da zbog otkazivanja *Festivala zanatskog piva* održe *Festival inatskog piva* u samostalnoj režiji također pokazali da posjeduju osobine koje toliko nedostaju rukovodstvu JKP-a *Čistoća i zelenilo*, na čelu s ravnateljem Slobodanom Miloševim. Za dva dana, koliko je Festival trajao – zajedno s policijom, to treba posebno istaknuti jer je također riječ o javnoj instituciji – Subotičani su pokazali najviši stupanj odgovornosti, jer koliko god da je limeki i staklenki utrošeno, sve su one završile kao da je riječ o većoj proslavi u vlastitom domu: u unaprijed pripremljene plastične vreće, a ne po ulici i travnjacima kako to u posljednje vrijeme možemo gledati kada se na sličnim skupovima pojave bića koja fizionomijom podsjećaju na ljude. Na taj način Slobodni građani Subotice, a svatko od nekoliko tisuća onih koji su u petak i subotu otišli na Festival osjećao se i bio je slobodan, dokazali su da su i sami sposobni obaviti možda i zahtjevnije poslove od onog koji se tražio od neopravdano odsutnih tom prilikom. Uostalom, o nečemu sličnom svjedoče i inicijative pojedinaca na zborovima građana koji su – poput ponovljenog na ulici ispred Mjesne zajednice Novo selo – održani ovih dana.

I prije održavanja najavljenog Festivala bilo je osnovano pretpostaviti koja će se »struktura« građana njemu pojaviti, a odluka JKP-a *Čistoća i zelenilo* o uskraćivanju svoje osnovne djelatnosti i pojava Slobodnih građana Subotice namjesto pravih organizatora (IT Subotica) nagađanju nije ostavilo mjesta, jer su se iz čistog inata na Trgu Jakaba i Komora u petak i subotu – iziritirani ponašanjem rukovodstva JKP-a *Čistoća i zelenilo*, na čelu sa Slobodanom Miloševim – pojavili i oni koji pivo ne piju. Drugim riječima, na Festivalu su se umjesto prodavača, logoa i proizvođača kraft piva pojavile osobe sa zastavama koje nose na građanske prosvjede, načičkane raznoraznim bedževima i zviždalkama oko vrata. Trećim riječima, održani Festival predstavljao je mnogo više od obične manifestacije na kojoj se različiti ljudi okupe s ciljem da uživaju u pivu: Festival je okupio isključivo osobe koje su ispod ugodne gorčine pjene uživali u slasti toliko dugo generiranog inata.

Z. R.

Foto: Magločistač

Dužijanica u Bajmaku

U kontinuitetu 31 godinu

Uz sav trud, entuzijazam, ustrajnost i ljubav koje obitelj Petreš ulaže u organizaciju bajmačke Dužijanice, važno je istaknuti da ju oni, budući da nema zainteresiranih sponzora, sve ove godine financiraju s polovinom troškova, dok drugu polovinu osigurava mjesna crkva

Prva od seoskih *dužijanci* održana je u nedjelju, 6. srpnja, u Bajmaku, mjestu u kojem tamošnja hrvatska zajednica ovu žetvenu manifestaciju slavi u kontinuitetu 31 godinu. U okviru svete mise u crkvi sv.

storalno vijeće i počeli smo s njezinim organiziranjem. Budući da nismo imali iskustva, došli su nam stariji i djeca iz Tavankuta koji su nas naučili kako se pletu *vinci* te svemu ostalom. Prve tri godine tu su bila samo mala djeca, no dolaskom vjeroučiteljice Mirele uključeni su i učenici s vjeronauka, njih oko 15, od kojih su vremenom birani bandaši i bandašice. Bio sam u Predsjedništvu KPD-a *Jedinstvo – Egység* i uvijek sam im nabavljao svilu za *Dužijancu*. Moram reći da sam najveću pohvalu za organizaciju ove manifestacije dobio od pokojnog mons. dr. **Andrije Kopilovića** koji je rekao da je bio na toliko *dužijanci*, ali nigdje nije vidio da oni koji su obučeni u nošnje nisu bili članovi nekog folklornog društva, da su se svi pričestili i svi su imali neki zadatak. Rekao je da su mu najljepše od svih *dužijanci* na kojima je bio bile one u Bajmaku».

Petreš nam je opisao i kako u njihovom domu izgledaju pripreme za *Dužijancu*:

Petra i Pavla, koju je predvodio preč. **Róbert Erhard**, u znak zahvale za ovogodišnju žetvu kruh od novog žita na oltar su prinijeli bajmački veliki bandaš i bandašica **Matej Nović** i **Dora Gabrić**, te mali bandaš i bandašica **Ana Nović** i **Stefan Babić**.

Neprocjenjiva uloga obitelji Petreš

Dužijanica u Bajmaku proslavljala se u nekoliko navrata i prije 1994. godine, no od tada ona se održava u kontinuitetu, i to prije svega zahvaljujući obitelji **Petreš – Nikoli** i **Mariji**, a potom i mlađim naraštajima iz bajmačke župe, koji su se uključili u organizaciju, poput vjeroučiteljice **Mirele Varga** i **Danijele Petreš**, snahe Petrešovih.

Nikola Petreš je za naš tjednik ispričao kako je sve počelo i kako se uspješno održalo punih tri desetljeća:

»Dolaskom vlč. **Ivice Prčića** 1994. godine u Bajmak poželio je da se napravi *Dužijanica*. Sastavljeno je Pa-

»Deset dana prije proslave, traktorom s prikolicom se ode na našu njivu, imamo jednog koji nakosi žito, koje moja žena porukoveta, pa donesu po 30 snopova koji se skinu u naš podrum. Potom dolaze djeca, njih oko 20, koja u holu čiste žito. Nakon oko tri sata čišćenja počastimo ih kolačima koje nekad moja žena ispeče, nekad ih donesu roditelji, a bilo je i da sam ja ispekao stotinjak palačinki. Kad se žito očisti, počinje pletenje. Pletu se *vinci* za fijakere, za *bandašov* šešir, pa za kićenje *bandašove* i *bandašicine* kućne kapije«, navodi on i na koncu ističe:

»Hvala Bogu što imam takvu snahu koja je prihvatila sve ove običaje, kao i poslove oko organiziranja naše *Dužijance* koje smo do sada radili u našoj obitelji. Da nije nje, više ne bi moglo ovako«.

U bajmačkoj *Dužijanci* još od 1999. godine sudjeluje Bajmačanka, vjeroučiteljica Mirela Varga, koja se u njezinu organizaciju uključila negdje 2005. godine.

»Tada sam sve oko organizacije preuzela od tadašnje vjeroučiteljice **Ivane Lazić**, znači sve što se ticalo djece sudionika, pjevanja na misi. Zatim, tu je čišćenje žita što radimo kod obitelji Petreš, nakon čega pripremamo *kraljice*, koje imamo od prošle godine i koje osim na *Dove* pjevaju i na *Dužijanci*. Tekstove preuzimam od raznih autora, a posebno sam ponosna na pjesmu koju pjevaju u tri glasa i u tome nam pomaže mladi orguljaš **Csaba Bartos**. Što se tiče nošnji, nabavljamo ih s raznih strana, nekad je bilo i iz Đurđina, Žednika, Subotice, a ove godine smo pola dobili od KPD-a *Jedinstvo – Egység*, dio je moja nošnja, zatim od Petreša te od **Lize Vuković**. U oblačenje djece uključeno je više ljudi, među kojima su bivši *bandaši* i *bandašice*, roditelji«, navodi Mirela Varga.

Uz sav trud, entuzijazam, ustrajnost i ljubav koje obitelj Petreš ulaže u organizaciju bajmačke *Dužijance*, važno je istaknuti da ju oni, budući da nema zainteresiranih sponzora, sve ove godine financiraju s polovinom troškova, dok drugu polovinu osigurava mjesna crkva.

Dužijanca – čuvar identiteta i jezika

U okviru misnog slavlja preč. Róbert Erhard u svojoj je propovijedi, među ostalim, istaknuo značaj njegovanja i čuvanja svog materinskog jezika, dijelom i kroz očuvanje običaja, u ovom slučaju sudjelovanjem u proslavi *Dužijance*.

»Nije isto sačuvati svoj nacionalni identitet, svoj materinski jezik izvan granica ili njime se služiti u matičnoj zemlji. A vi ste to sačuvali i održali jer se identitet i jezik usađuju upravo na ovakav način. Da se mladi i djeca obuku u narodne nošnje i time svjedoče, odnosno potvrđuju bilo gdje da odu, da pripadaju svom narodu i kako njihov jezik

nitko od njih neće oduzeti. Dok mi ovdje u Bačkoj, Vojvodini – u Bajmaku, Subotici, Žedniku, Đurđinu, Mirgešu, Tavankutu i gdje god budemo slavili *Dužijancu* u svojim prekrasnim narodnim nošnjama i u biti, osjećaju jezika naroda i pripadnosti, to nadvisuje sve drugo«, istaknuo je preč. Erhard.

Nakon mise, u župnim prostorijama priređena je tzv. čast posli mise, gdje se među ostalim mogla pogledati izložba slika s dosadašnjih bajmačkih *dužijanci*.

»Nije za svaku dosadašnju *Dužijancu* napravljena nova slika, znalo se dogoditi da i po tri-četiri godine nosimo istu na kojoj piše 'Župa sv. Petar i Pavao' ili 'Dužijanca Bajmok', ali bez godine. Ovdje je najstarija iz '89., no ima i starijih ali ih nismo našli. Također, tu je izložena i nošnja stara skoro sto godina koja je u mom vlasništvu, te nošnja šivena za mog supruga. Tu su i slike od slame koje su izradile žene i djeca, kao i postavka risarskog doručka, otkosa i kose«, navela je jedna od organizatorica bajmačke *Dužijance* Danijela Petreš.

Ovom su prigodom mladi u nošnji u dvorištu župe odigrali kolo, gdje je navečer održano *Bandašicino kolo*.

I. Petrekanić Sič

Otvoren 40. saziv Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu

Svijet u kojem se slama pretvara u umjetnost

»Četrdeseta kolonija nije samo broj – to je povijest, iskustvo, trud i zajedništvo koje su utkale naše starije slamarke skupa sa svim članovima udruge. Njihova spremnost da prenose znanje i poučavaju nove generacije žena zaslužuje duboko poštovanje«, istaknula je Marija Rukavina Prčić * **»S obzirom na to da smo dobili prvi pozitivan odgovor od države, vjerujem da više nema sumnje kako će biti u pitanju relativno skorašnje proglašenje i postavljanje slamarstva na listu nematerijalnog kulturnog naslijeđa Srbije«, najavila je Katarina Čeliković**

Jubilarni, 40. saziv Prve kolonije naive u tehnici slame – osma manifestacija u okviru *Tavankutskog kulturnog lita 2025.* – otvoren je u petak, 4. srpnja, u Galeriji Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu. Osim 25 članica slamarskog odjela mjesnog HKPD-a *Matija Gubec*, u ovogodišnjoj koloniji svoje umijeće u radu sa slamom pokazale su i tri sudionice iz Srijemske Mitrovice, petero djece, te gosti iz Hrvatske i Slovenije. Slamarske radionice održane su, već uobičajeno, u prostorijama tavankutske OŠ *Matija Gubec*.

Povijest, iskustvo, trud i zajedništvo

Voditeljica slamarskog odjela HKPD-a *Matija Gubec* **Marija Rukavina Prčić** ovom je prigodom istaknula kako 40. kolonija nije samo broj – to je povijest, iskustvo, trud i zajedništvo koje su utkale naše starije slamarke skupa sa svim članovima udruge.

»Njihova spremnost da prenose znanje i poučavaju nove generacije žena zaslužuje duboko poštovanje. Ipak, ništa manje važne nismo ni mi koje smo se u različitim trenucima svoga života priključile ovom stvaralačkom krugu«, istaknula je Rukavina Prčić, te podsjetila na rad prošlogodišnje kolonije:

»Tijekom 39. saziva nastalo je 30 slika, među kojima su se istaknule naše drage prijateljice iz Srijemske Mitrovice, a posebna nam je čast bila ugostiti polaznice iz Njemačke, Kanade, Slovenije i Hrvatske. Teme su bile raznolike – od motiva iz svakodnevnog okruženja, poput salaša, preko običaja koje čuvamo od zaborava, pa sve do suvremenih izraza. U izradi su korištene razne vrste slame: ječmena, zobena, ražena i pšenična, spelta i *bankuti*, a upotrebljavane su i različite tehnike obrade – od ravne peglane slame do raznih tehnika pletenja. Kao i prethodnih godina, nekoliko odabranih slika predstavljeno je na izložbama diljem regije, a jedna od njih nagrađena je

posebnom nagradom na pokrajinskoj razini».

Na važnost rada tavankutskih slamarki ukazala je predsjednica Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame **Ljubica Vuković Dulić**:

»Ponosni smo na kontinuiranih 39 kolonija iza nas i ovu 40. pred nama. Tijekom ovog razdoblja dogodile su se organizacijske transformacije, promijenio se i društveni kontekst. Suočavali smo se s brojnim izazovima, smjenama generacija, organizacijskim i idejnim promjenama, dilemama likovno-stvaralačke prirode, izazovima koje je donijela komercijalizacija. Proširilo se i mijenja se područje inspiracije, uznapredovale su težnje slamarki pojedinačno, ali i same udruge. Razlozi zbog kojih slamarke stvaraju i okupljaju se u Koloniji nadilaze samo razlog svladavanja tehnike. Slammarke danas putuju, izlaze izvan bunjevačkog kulturnog kruga, upoznaju rad slamara diljem svijeta. Put je to za stjecanje znanja, ali i izazov za očuvanje autentičnosti. No, danas posjedujemo duhovno bogatstvo, vještinu koja je naše nematerijalno kulturno naslijeđe i briga za nezino očuvanje«.

koje su bile na njivi napravile su prstenje, perlice, narukvice... i od jednog takvog nakita ili nečega što se stvaralo na njivi danas mi govorimo o jednom velikom pokretu koji je stasao ovdje u Tavankutu. Da bismo danas otvorili 40. saziv Prve kolonije naive u tehnici slame bilo je potrebno zrno, bile ste potrebne vi, vaši talenti i puno vremena. Kako ste ušle u film, ušle ste u mnoge knjige, kao i vaši radovi, i naravno nominacija je, barem po meni, onaj najviši stupanj koji smo mogli poželjeti. S obzirom na to da smo dobili prvi pozitivan odgovor od države, vjerujem da više nema sumnje kako će biti u pitanju relativno skorajšnje proglašenje i postavljanje slamarstva na listu nematerijalnog kulturnog naslijeđa Srbije», rekla je Čeliković te najavila izradu monografije u povodu više jubileja:

»Ove godine je 40. saziv, iduće godine bit će 65 godina kako je nastala prva slika od slame *Rit* **Ana Milodanović**, bit će punih 40 godina ovog saziva i bit će 15 godina od osnutka Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame. To je prilika da najavimo kako ćemo svi dati sve od sebe da nastane jedna lijepa monografija koja će dati zaključak da slamarstvo i radovi u tehnici slame jesu glavni marker nacionalnog identiteta Hrvata-Bunjevaca na ovom području, ali isto tako i glavni suvenir bez kojeg

Veliki pokret stasao u Tavankutu

Slamarstvo je vještina koja se nalazi na listi nematerijalnog kulturnog naslijeđa Hrvata u Srbiji, za što je velikim dijelom zaslužna suradnica i donedavna ravnateljica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković**. Ona je ujedno i otvorila 40. saziv Prve kolonije naive u tehnici slame.

»U Tavankutu slama šušti malo drugačije nego u drugim okolnim mjestima. Ovdje je sve nastalo, ovdje je sve počelo i ovdje traje. Zamislite klas koji poslije sebe ostavlja brašno ili stvara umjetnost. Za sve to je potreban čovjek, a bila je potrebna zapravo žena. Te naše žene

nitko tko dođe ovdje ne odlazi«.

U okviru programa nastupili su ženska pjevačka skupina HKPD-a *Matija Gubec* pod vodstvom **Emine Tikvicki**, te tamburaški orkestar *Gupca* kojeg vodi **Marko Grmić**.

Prije otvorenja kolonije u tavankutskoj crkvi Presveto Srce Isusovo služena je sveta misa koju je predvodio mjesni župnik vlč. **Marijan Vukov**.

Zatvaranje 40. saziva Prve kolonije naive u tehnici slame, a ujedno i 14. Seminara bunjevačkog stvaralaštva, te Risarska večer bit će održani sutra (subota, 12. srpnja) na etnosalašu *Balažević* u Tavankutu, s početkom u 19 i 30 sati.

I. Petrekanić Sič

Zavjetno-zavičajni dan u Vajskoj

Srpna Gospa zaštitnica

U župi sv. Juraj u Vajskoj 2. srpnja je obilježen Zavjetno-zavičajni dan. U organizaciji proslave sudjelovale su župa sv. Juraj iz Vajske i župa sv. Ilije iz Bođana te HKU *Antun Sörgg* iz Vajske.

Srpna Gospa štuje se kao zaštitnica Vajske od kraja XIX. stoljeća. Veliko nevrijeme i tuča zahvatila je tada selo i Vajštanci su se zavjetovali i za zavjetni dan izabrali Srpnu Gospu, kako se takva nepogoda ne bi više ponovila.

»Po pričama moga svekra koji je ovdje starosjedilac, 2. srpnja bio je dan kada u selu nitko nije radio, ni katolici ni pravoslavci. U vrijeme poslije Drugog svjetskog rata ovaj je zavjet polako pao u zaborav, obilježavao se samo u crkvi. Prije osam godina, nakon osnutka HKU-a *Antun Sörgg*, odlučili smo ponovno oživjeti stari zavjet mještana i proslaviti ga na malo veći i ljepši način. Nazvali smo tu proslavu Zavjetno-zavičajni dan kako bismo potaknuli i Vajštance koji više ne žive u našem selu da dođu toga

dana na misu i program nakon mise», kaže **Amalija Šimunović** iz udruge *Antun Sorgg*.

»Stari ljudi su pričali da je davnih godina selo utukla tuča i da se narod zavjetovao da će na taj dan dolaziti u crkvu na misu zahvaliti i moliti da selo zaobiđu nepogode. Kako je hrvatska udruga pokrenula Zavjetno-zavičajni dan, nastojimo doći svake godine. Bude predivno, dolaze gosti iz Hrvatske, Srijema i drugih krajeva«, kaže **Kata Bajči** iz Bača.

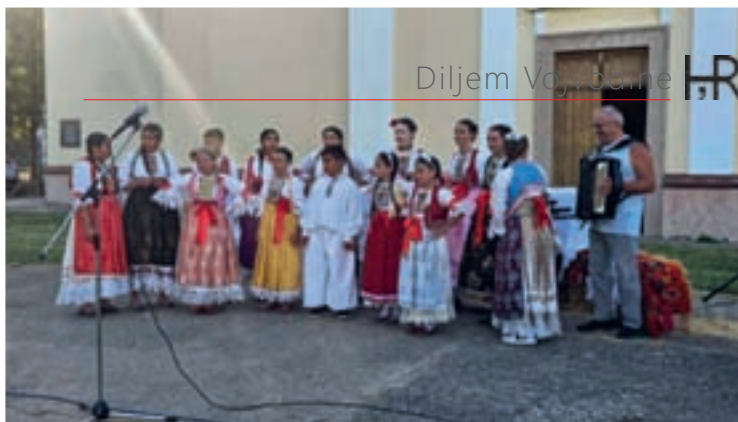
Zavjetno-zavičajni dan započet je svečanim misnim slavljem koje je predvodio biskup Srijemske biskupije mons. **Fabijan Svalina**.

»Jedna elementarna nepogoda potaknula je dublju, intenzivniju pobožnost i zavjet prema božanskome, da nas Gospa čuva u našem životnom putu, u ostvarenju naših životnih ciljeva i poslanja koje imamo. Ovdje je to povezano i s kulturnom baštinom i tradicijom i imamo jedan splet koji obogaćuje jedno drugo, jer kultura i duhovni sadržaji su isprepleteni i teško mogu jedan bez drugoga«, kazao je biskup Svalina.

Poslije misnog slavlja uslijedila je procesija s Gospinim kipom, koji je postavljen na postolje ispred crkve, a biskup Svalina pročitao je molitvu za kišu koja je toliko potrebna žednim njavama.

U kulturnom programu sudjelovao je HKPD *Matoš* iz Plavne, Literarno-muzičko udruženje *Sveti Sava* iz Vajske, KPZH *Šokadija* iz Son-te, KC *Klasje* iz Privlake (Hrvatska), domaćini HKU *Antun Sorgg* i pjesnik iz Bođana **Josip Dumendžić Meštar**.

Z. V.

Dužijanca 2025. – najava događanja

12. srpnja – *Takmičenje risara* – njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu – od 6 sati

Kao i ranijih godina u ranim jutarnjim satima bit će okupljanje risara koji dolaze iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Mađarske i Srbije. U 6.45 bit će smotra risara, u 7 sati pletenje uža, te u 7.25 doček gostiju. U 8 sati je *risarski ručak*, a u 9 sati početak natjecanja. I ove godine, kako najavljuju organizatori, u ponudi će biti: natjecanje u kuhanju tarane, *fanki* (krofne), novi suvenir *Dužijance*, izložba starinskog zaprežnog ratarskog oruđa vezanog za pripremu i sjetvu žita – autora **Ivana Tumbasa**, prikaz rada starih strojeva i druge zanimljivosti koje su usko vezane za sijanje i *vršidbu*. U 10.30 predviđeno je proglašenje pobjednika u kuhanju tarane, te nakon toga folklorni natup članova HKC-a *Bunjevačko kolo* Subotice. U 11 sati je proglašenje najboljih i najvrednijih risara, te uručenje nagrada i zahvalnica. Domaćini ovogodišnjeg *Takmičenja risara* bit će **Jelena** i **Miroslav Kujundžić**.

13. srpnja – *Dužijanca* u Tavankutu – crkva Presvetog Srca Isusova, Tavankut – 10.30 sati

19. srpnja – *Natjecanje u pucanju bičevima* – Risarski salaš u Đurđinu – 18 sati

20. srpnja – *Dužijanca* u Žedniku – crkva sv. Marka Evanđelista, Žednik – 9.30 sati.

22. srpnja do 7. kolovoza – radionica čišćenja žita i pletenje vijenaca – dvorište župe sv. Roka, Subotica

23. srpnja – Otvorenje izložbe *S Božjom pomoći* – Galerija dr. *Vinko Perčić*, Subotica – 19 sati

24. srpnja – Postavljanje izloga u središtu grada za natjecanje aranžera izloga, Subotica – tijekom dana

27. srpnja – *Dužijanca* u crkvi Presvetog Trojstva u Maloj Bosni – 10 sati

– Konjičke utrke *Dužijanca* – Gradski hipodrom, Subotica – 14 sati

31. srpnja – Izložba slika s XXVIII. Međunarodne likovne kolonije *Bunarić* – HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica – 18 sati

31. srpnja do 2. kolovoza – XXIX. Međunarodna likovna kolonija *Bunarić* – HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica

3. kolovoza – *Dužijanca* u Đurđinu – crkva sv. Josipa Radnika, Đurđica – 10 sati

– *Dužijanca* u Mirgešu – dvorana mjesne zajednice, Mirgeš – 18 sati

Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«.

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 700 dinara.

DUŽIJANCA

TAKMIČENJE
RISARA

Takmičenje risara 2025.

ĐURĐIN
12.7.2025.

Festival u Sopotu

Grand Prix za Grlićev film

Grand Prix ovogodišnjeg, 53. Filmskog festivala u Sopotu dodijeljen je filmu *Svemu dođe kraj* redatelja **Rajka Grlića**, priopćili su organizatori. Žiri natjecateljskog programa ocijenio je da »majstorstvo velikog sineaste Grlića dokazuje da naša stvarnost često toliko podsjeća na mješavinu drame i triler, da ju je ponekad teško razlikovati od filma«. Dodali su i da je Grlićev film »ogledalo svijeta u kom trenutno živimo, djelo koje na kraju ipak ostavlja nadu da obični ljudi mogu uzeti sudbinu u svoje ruke«.

Glumica **Jelena Đokić** dobila je nagradu *Mira Stupića* za najbolju žensku ulogu u *Svemu dođe kraj*, u kome »kroz ulogu gradske liberalne žene s teškom obiteljskom tragedijom, prikazuje raskoš svog talenta«.

53. Filmski festival u Sopotu održan je od 1. do 5. srpnja, a na njemu je prikazan 21 film, od kojih 16 u natjecateljskom programu.

Film *Svemu dođe kraj* nastao je u produkciji *Interfilma* iz Zagreba.

H. R.

32. Festival europskog filma Palić

Nagrade za doprinos europskoj kinematografiji

Na 32. izdanju Festivala europskog filma Palić, koje će biti održano od 19. do 25. srpnja na Paliću i u Subotici, tradicionalno će biti dodijeljene nagrade *Aleksandar Lifka* za izuzetan doprinos europskoj kinematografiji. Ovogodišnji dobitnici prestižnog priznanja su ukrajinski redatelj **Sergei Loznitsa** u kategoriji inozemnih stvaralaca i glumac **Svetozar Cvetković** u kategoriji domaćih stvaralaca.

Austrijski filmski stvaralac **Peter Tscherkassky** dobitnik je ovogodišnje nagrade *Underground spirit* koju Festival europskog filma Palić dodjeljuje za izuzetan rad na polju nezavisnog filma, kao

Foto: promo

i za jedinstven pristup filmskom jeziku i autentičnu autorsku poetiku izgrađenu izvan glavnih tokova industrije.

H. R.

Utemeljeno Povjerenstvo za nagradu Tomo Vereš

SUBOTICA – U cilju pospješivanja sustavnoga pristupa valorizaciji aktualne knjiške produkcije među Hrvatima u Vojvodini, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata 2013. godine ustanovio je trijenalnu nagradu za najbolju knjigu u području znanosti i publicistike, koja nosi ime jednog od najznačajnijih hrvatskih intelektualaca iz Vojvodine XX. stoljeća, filozofskog i teološkog pisca **Tome Vereša** (Subotica, 1930. – Zagreb, 2002.). Zavod je imenovao Povjerenstvo za izbor najbolje knjige u području znanosti i publicistike, koja je objavljena u razdoblju 2022. do 2024. godine, a koja se dodjeljuje 2025. godine, u sljedećem sastavu: dr. sc. **Robert Skenderović**, znanstveni savjetnik pri Hrvatskom institutu za povijest (predsjednik), **Nevena Baštovanović**, master profesorica književnosti i jezika i master teoretičarka umjetnosti i **Dominik Deman**, profesor povijesti. Od 2022. do 2024. godine objavljeno je 34 naslova u području znanosti i publicistike a vezano za Hrvate u Vojvodini.

Croart na Martonoškoj Tisi

MARTONOŠ – Suradnja Udruge sportskih ribolovaca *Šaran* iz Martonoša i HLU *Croart* iz Subotice, započeta daleke 2011. godine, nastavljena je i ove godine. Na poziv udruge *Šaran* petnaest članova i gostiju *Croarta* sudjelovalo je na jednodnevnoj koloniji i susretu sa sportskim ribolovcima u Martonošu u subotu, 5. srpnja. Slikari su radili u prostorijama udruge, a članovima *Croarta*, kao i svake godine, radi prikupljanja motiva, omogućena je vožnja čamcem na Tisi. Na kraju susreta priređena je izložba nastalih radova koji su darovani domaćinu. Uz riječi zahvale predsjednika udruge *Šaran* **Jánosa Égetőa** i tajnice **Zsuzsane Égető** članovima *Croarta* upućen je poziv za 15. jubilarni susret 2026. godine.

Slikari *Croarta* sudjelovali su na i likovnoj koloniji HBKUD-a *Lemeš* iz Lemeša koja je održana jučer, 10. srpnja, u okviru 25. lemeške *Dužijance*.

Srijemci na 59. Đakovačkim vezovima

ĐAKOVO – Članovi triju srijemskih udruga – HKPD-a *Tomislav* iz Golubinaca (koje je organiziralo put), HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume i HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina – posjetili su 6. srpnja središnju svečanost ovogodišnjih, 59. *Đakovačkih vezova*.

Tijekom boravka u Đakovu, Srijemci su obišli đakovačku katedralu, katedralnu kriptu, spomenik biskupu Josipu Jurju Strossmayeru, Strossmayerov park te ostale znamenitosti grada. Poseban dojam na njih ostavili su lipi-

canci na gradskom hipodromu, gdje je bila upriličena vožnja jednoprega i dvoprega. Također su iskoristili priliku posjetiti sjemeništarce iz Srijema i Bačke. Dan ispunjen bogatim kulturnim sadržajem zaključen je uz koncert **Miroslava Škore**.

Đakovački vezovi poznata su manifestacija tradicijske kulture u Hrvatskoj, koja je ove godine trajala od 20. lipnja do 6. srpnja.

M. U.

Dužijanca u Lemešu

LEMEŠ – Nizom programa HBKUD *Lemeš* ove će godine proslaviti 25. *Dužijancu* u Lemešu. Kao prvi od događaja jučer je na salašu obitelji **Ileš** održana likovna kolonija. Danas (petak, 11. srpnja) u 19 sati, u Domu kulture bit će održana Folklorna večer na kojoj će nastupiti HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice.

U subotu, 12. srpnja, bit će održana književna večer u velikoj dvorani Mjesne zajednice, s početkom u 19 sati. Predstaviti će se pjesnikinja **Nela Skenderović** iz Subotice koja će promovirati svoju knjigu *U grlu jato tica stoji* (NIU *Hrvatska riječ*, 2024.).

Središnja proslava *Dužijance* je u nedjelju, 13. srpnja. Svečana misa zahvalnica bit će služena u 10 sati u crkvi Rođenja Blažene Djevice Marije.

Zatvaranje kolonije i seminara u Tavankutu

TAVANKUT – U susret *Dužijanci* u Tavankutu, sutra (subota, 12. srpnja) na etno salašu *Balažević* bit će održano *Risarsko veče* te ujedno i zatvaranje XL. saziva Prve kolonije naive u tehnici slame i XIV. Seminara bunjevačkog stvaralaštva. Početak je u 19.30 sati.

Navedeni programi dio su *Tavankutskog kulturnog lita 2025.* koje organiziraju HKPD *Matija Gubec* i Galerija prve kolonije naive u tehnici slame.

Izložba grafika Maje Kovač

SUBOTICA – Izložba grafika *Subotička secesija i običaji Maje Kovač* bit će otvorena sutra (subota, 12. srpnja) u prostoru *Hardwired* (Age Mamužića 13) u Subotici, s početkom u 20 sati. Radovi prikazuju detalje objekata secesije te žetvenih običaja u Subotici.

Subotička umjetnica Maja Kovač diplomirala je 2018. na Akademiji umjetnosti u Novom Sadu na odsjeku grafike u klasi profesora **Aleksandra Botića**. Imala je dvije samostalne izložbe u Subotici te sudjelovala na 14 grupnih žiriranih izložbi u zemlji i inozemstvu. Članica je SULUV-a i HLU-a *Croart* iz Subotice.

Izbor najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan Hrvatske

Ivana Paštrović – prva pratilja

I na ovogodišnjoj, dvanaestoj Reviji tradicijske odjeće i izboru najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan Republike Hrvatske, sudjelovale su Hrvatice iz Srbije. Među ukupno šesnaest djevojaka titulu najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji odnijela je **Marina Jurić** iz Odžaka (Bosna i Hercegovina), dok su prva i druga pratilja bile **Ivana Paštrović** iz Srbije i **Leona Puškarić** iz Norveške. Internetskim glasovanjem i ove je godine birana Miss fotogeničnosti, a i ova titula pripala je Marini Jurić koja je dobila oko 9.300 glasova.

Osim iz Srbije, sudionice su pristigle i iz Argentine, Bosne i Hercegovine, Bolivije, Mađarske, Njemačke, Norveške, Rumunjske i Slovenije.

Ivana Paštrović dolazi iz HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora. Na reviji u Tomislavgradu nosila je repliku bunjevačkog ruha s cvijetom od slame u kosi.

»Bio je ovo jedan lijep događaj, a nagrada znači i meni i sredini iz koje dolazim. Kao nagradu dobila sam tradicijski nakit od srebra – minduše i lančić. Pripreme za reviju trajale su više dana, svi smo se prvo našli u Zagrebu, a potom proveli par dana u Biogradu na Moru, gdje smo imali fotografiranje i druge pripreme. Bilo je i slobodnog vremena, imali smo izlet brodom... Zainteresiranim djevojkama preporučila bih da se prijave jer je u pitanju zanimljivo iskustvo, uz upoznavanje novih ljudi, a i organizacija je odlična«, kaže Ivana.

Kada je riječ o Hrvatima iz Srbije, uz Paštrović se natjecala i **Ana Rukavina** iz Subotice (predstavница HKC-a *Bunjevačko kolo*) koja je u internetskom glasovanju za *Miss fotogeničnosti* dobila solidnu potporu od oko 8.200 glasova.

Revija je jedan od programa Hrvatske matice iseljenika koji je nastao u suorganizaciji s Udrugom za očuvanje i promicanje hrvatske tradicijske kulture u BiH *Stećak* te u suradnji s Tomislavgradom, KIC Tomislavgrad, Turističkom zajednicom Općine Tomislavgrad i Biogradom na Moru. Cilj ovoga programa je promocija hrvatske baštine i potpora Hrvatima u BiH u očuvanju nacionalnog identiteta, susret i povezivanje Hrvata iz cijeloga svijeta u svrhu promicanja bogatstva hrvatske tradicijske kulture.

U glazbenom dijelu ovogodišnje Revije nastupila je klapa *Cambi*.

Pokrovitelji ovogodišnje revije i izbora bili su predsjednik Hrvatskog narodnog sabora dr. **Dra- gan Čović**, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Vlada Hercegbosanske županije, Biograd na Moru i Općina Tomislavgrad.

D. B. P.

Foto: Pere Tokić, HMI

Seminar bunjevačkog stvaralaštva u Tavankutu

Predstavljena monografija o *kraljicama*

U okviru XIV. Seminara bunjevačkog stvaralaštva, koji se od 7. do 12. srpnja održava u Tavankutu, s temom običaja *kraljica*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata predstavio je svoju novu knjigu *Bunjevačke kraljice: Duhovski običaj bunjevačkih Hrvata*, objavio je ZKVH. Autorice knjige su profesorica u mirovini s Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu dr. sc. **Milana Černelić** i etnomuzikologinja i profesorica u Glazbenoj školi u Subotici **Tamara Štricki Seg**. Glavna urednica izdanja je **Katarina Čeliković**.

Na promociji su govorile Katarina Čeliković i Tamara Štricki Seg, koja je ujedno i predavačica na Seminaru bunjevačkog stvaralaštva. Uz predstavljanje knjige, seminarci su imali prigodu poslušati nastup tavankutskih *kraljica*, razgledati izložbu *Živa baština* te pogledati promotivni dokumentarni film o *kraljicama* autora **Srdana Simijanovića**.

Moderatorica programa bila je stručna suradnica Zavoda **Senka Davčik**, a u ime domaćina nazočnima se obratila predsjednica Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame **Ljubica Vuković Dulić**.

Nakon predstavljanja monografije u Subotici i Tavankutu, slijede promocije u Kikindi, Žedniku, Somboru, Đurđinu i drugim mjestima.

H. R.

Dug zlatnom olimpijcu

Kao osvajač zlatne međulimpijske medalje u brzom hodanju atletičar **Đuro Stantić** (1878. – 1918.) stavio je Suboticu na sportsku mapu svijeta. Njemu u čast protekloga vikenda, 5. srpnja, organizirana je šetnja *Stazom Đure Stantića*, u organizaciji lokalnog Planinarskog sportskog kluba *Spartak*.

Šetnja, duga devet kilometara, vodila je od grada, odnosno od Stantićevog spomenika na »krivini kod vatrogasaca«, do Palića, preciznije trga koji nosi ime sportaša. Ovaj manje poznati trg nalazi se između kina *Abazija* i restorana *Mala gostiona*.

Palička veza

Stantićevo pojavljivanje u sportu vezano je za paličke olimpijade koje je, po uzoru na antičke Olimpijske igre, od 1880. do 1914. organizirao baron i sportaš **Lajos Vermes**. Na jedno od tih natjecanja prijavio se nepoznati mladić (Stantić), ali u neadekvatnoj opremi – u civilnom odijelu i čizmama. Ipak, Stantića odbijanje nije zaustavilo, već se, trčeći pokraj staze, utrkiavao s ostalim atletičarima i na koncu uvjerljivo pobijedio. Tako je privukao pozornost na svoje sportske mogućnosti, a trener mu postaje poznati profesor tjelovježbe **Nikola Matković**.

Stantićevi ozbiljniji sportski uspjesi dolaze u prvim godinama 20. stoljeća, kada sudjeluje na međunarodnim

natjecanjima u hodanju održanim u Pragu, Beču, Budimpešti, Grazu, Ateni i Berlinu. Na međunarodnom atletskom natjecanju u Pragu pobijedio je u disciplini brzog hodanja na 27 kilometara. Stantić je osvojio zlatnu kolajnu s plavom lentom kao i naslov prvaka. Nešto kasnije u Berlinu osvaja svjetsko prvenstvo za 1901. godinu. Stazu dugu 75 kilometara on je prešao za 8 sati, 46 minuta i 24 sekunde.

Olimpijsko zlato

Kao dio ugarske reprezentacije Stantić (**György Sztantics**) je sudjelovao na međulimpijskim Jubilarnim igrama u Ateni 1906. posvećenim desetogodišnjici prvih obnovljenih igara modernog doba. Natjecao se u disciplini hodanja na 3.000 metara. Tada je pobijedio na ponovljenoj utrci i osvojio zlatnu medalju. Kako se smatra, bila je to ujedno i prva olimpijska medalja koja je stigla na tlo današnje Srbije.

Bivši predsjednik PSK-a *Spartak* i predsjednik Planinarskog saveza Srbije **Iso Planić** kaže kako je cilj memorijalne šetnje *Stazom Đure Stantića* bio ukazati na značaj sportskog rezultata ovog Subotičanina.

»Đuro Stantić ima nesvakidašnju sportsku biografiju koja je inspirativna. Iako je on bio atletičar, poveznica je to što PSK *Spartak* njeguje i sportsko-rekreativno pješčenje. Također, Stantić je trenirao upravo pješakeći od grada do Palića, a ovih dana, 10. srpnja, je i godišnjica njegove smrti«, kaže Planić.

Bila je ovo prva akcija *Stazom Đure Stantića*, a organizatori se nadaju da će se iz godine u godinu sve veći broj građana priključiti ovoj spomen šetnji.

Hrvatska zajednica u Srbiji smatra Đuru Stantića jednim od svojih velikana, a njegov lik nalazi se u galeriji portreta istaknutih Hrvata u Hrvatskom domu – Matici u Subotici.

D. B. P.

Novi broj časopisa *Revija Dužijanca*

Pregled bogate godine

Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanca* iz Subotice bavi se organizacijom žetvene svečanosti *Dužijance*, čuvajući tako dio baštine i običaja ovdašnjih bunjevačkih Hrvata. Među ostalim, tiska i svoj godišnji ilustrirani časopis *Revija Dužijanca*. I novi, 14. broj *Revije*, donosi mnoštvo tekstova i fotografija, izravno ili u širem kontekstu vezanih za *Dužijancu*.

Uvodni dio rezerviran je za tematske tekstove. O temi rada iz duhovnog aspekta piše vlč. dr. **Marinko Stantić**; rubrika *Iz povijesti seoskih 'dužijanci'* donosi popis bandaša i bandašica u Maloj Bosni, a rubrika *Velike žene 'Dužijance'* tekst o **Loziki Bogešić**. O slamarstvu i nastojanjima da ovo stvaralaštvo uđe na listu nematerijalnog kulturnog naslijeđa Srbije piše etnologinja **Senka Davčik**. Večernja u katedrali, odnosno večer prije glavne proslave, duhovni je biser *Dužijance*, a o tome možete čitati u rubrici *Glazba i 'Dužijanca'*. *Kraljice* su neizostavni dio svake glavne *Dužijance*, a novi broj donosi interesantne podatke vezano uz tu temu, uz fotografije *kraljica* iz raznih godina *Dužijance*. Tu je i intervju s mons. **Belom Stantićem** koji je kao svećenik bio angažiran u organizaciji *Dužijance*.

Najveći dio revije donosi pregled događanja u sklopu prošlogodišnje, 114. *Dužijance*. U pitanju je više od dvadeset programa – od blagoslova žita na Markovo do

Bunaričkog proštenja. Uz izvješća sa središnje gradske *Dužijance*, *Takmičenja risara* ili *Dužijance malenih* možete se podsjetiti i kako su protekle *dužijance* u okolici Subotice, Lemešu i Somboru. Manifestaciju su pratili programi vezani za knjigu, glazbu, likovnost... Među ostalim, predstavljene su knjige: *Javna proslava Dužijance od 1968. do 1971. godine u Subotici : svjedočenje Nace Zelića*, *Spomenica 2 – Ponovni pohod Hrvata Bunjevaca u staru postojbinu, 'Dužijanca u Mostaru' – Obnova spomen-ploče iz 1933.*, a izložba *S Božjom pomoći* bila je posvećena motivima žita na subotičkim fasadama....

U reviji su registrirane i druge aktivnosti UBH-a *Dužijanca* u 2024. godini, koja je bila u znaku 10 godina rada udruge.

»Dragi čitatelji, neka vas ovaj broj *Revije Dužijanca* podsjeti na sve lijepo što ste doživjeli na *Dužijanci* prošle godine, neka vas potakne na suradnju i doprinos jer samo ono što dotakne naše biće kadro je pokrenuti nove korake. Čuvajmo ono što nas čini nama samima!«, navela je u uvodnom tekstu urednica *Revije Nela Skenderović*.

Po cijeni od 600 dinara *Reviju* možete kupiti na manifestacijama ovogodišnje *Dužijance* kao i u sjedištu Udruge u subotičkoj župi sv. Roka.

D. B. P.

Subotička katedrala ima novog župnika

U nedjelju, 6. srpnja, biskupskom svetom misom u službu župnika župe sv. Terezije Avilske u Subotici svečano je uveden novoimenovani župnik preč. **Dragan Muharem**. On je ovom prigodom položio pred vjernicima ispovijest vjere i prisegu vjernosti, te se obvezao obavljati sve dužnosti koje su propisane odredbama kanonskog prava.

Preč. Dragan Muharem rodом je iz Hrvatske Kostajnice, a mladost je proveo u Vajskoj. Svećenikom Subotičke biskupije postao je 2009. godine, a do sada je obavljao službu prefekta Biskupijskog sjemeništa *Paulinum*, bio je urednik Katoličkog lista *Zvonik*, predavač na Teološko-katehetskom institutu u Subotici, te ravnatelj Radio Marije Srbije. Posljednja mu je služba bila u župi Presvetog Trojstva u Maloj Bosni, odakle ga je biskup poslao biti katedralnim župnikom.

Na kraju misnog slavlja novi katedralni župnik preč. Muharem zahvalio je svom prethodniku mons. **Stjepanu Beretiću** i pozdravivši okupljene vjernike rekao:

»Danas sam pred vama javno ispovjedio svoju vjeru, obnovio svećeničko zvanje i prisegnuo vjernost Crkvi polažući ruku na sveto Evanđelje. To je čin koji obvezuje i još dublje povezuje zahtjevno poslanje radnika u Božjoj žetvi. Naš otac biskup odlučio je poslati me k vama, da zajedno s njim i drugim suradnicima budem marljivi radnik u toj žetvi. Stoga biskupu zahvaljujem na povjerenju, ali rekao bih i njegovoj hrabrosti da mi povjeri ovako odgovornu službu. Iskreno, nisam katedralnu župu ni očekivao niti priželjkivao, volio sam svoju Malu Bosnu. No, svjestan sam da nije moje birati, ni njivu, ni žetvu, nego slušati Gospodara žetve i ići kamo On želi i latiti se posla. Zato, unatoč strepnji pred onim što mi predstoji, radujem se i otvorena srca vam dolazim«.

Do 1. srpnja preč. Muharem je imao obvezu preuzeti župu, a tijekom mise, nakon ispovijesti vjere i prisega vjernosti biskup **Franjo Fazekas** simbolično mu je predao ključeve župe i svetohraništa. Ovim činom preč. Muharem je i službeno novi župnik župe sv. Terezije Avilske.

Ž. V.

Kardinal Nemet poziva na dijalog, bez podjela i sukoba

Kardinal **Ladislav Nemet**, SVD, beogradski nadbiskup i metropolit, povodom trenutne situacije u Srbiji 4. srpnja uputio je priopćenje za javnost koje donosimo u cijelosti:

Poštovani sugrađani,

događaji posljednjih mjeseci koji se odvijaju širom Srbije, a posebice među mladima i studentima, zahtijevaju ozbiljnu pažnju i odgovorno ponašanje svih nas. Kao nadbiskup Beogradske nadbiskupije smatram da mi je dužnost obratiti vam se u ovoj situaciji. Društvene tenzije i neizvjesnost pogađaju mnoge, a posebice mlade koji traže svoju budućnost i čiji se glas sada posebno snažno čuje. Smatram važnim da se svakome osigura sloboda izražavanja mišljenja, mogućnost mirnog dijaloga, kao i da mlada generacija ima pravo sudjelovanja u odlukama koje se tiču budućnosti naše zemlje. Ohrabrujem sve da rješenja tražimo u duhu međusobnog poštovanja i razumijevanja, bez podjele, sukoba i nasilja. Apeliram na donositelje odluka da saslušaju glas svih aktera u društvu i da teže tome da pošten dijalog i poštena suradnja budu u središtu svih procesa. Naša Crkva je spremna podržati svaku dobronamjernu inicijativu koja služi miru i međusobnom razumijevanju svih građana Republike Srbije. Samo tako možemo izgraditi budućnost u kojoj svatko može pronaći svoje mjesto, i to u našoj domovini, a ne u inozemstvu. Vjerujem da zajedničkim naporima, odgovornošću jednih prema drugima i otvorenošću možemo prevladati sadašnje teškoće.

S. Blaženka Rudić druga savjetnica i tajnica Kongregacije sv. Anđela Čuvara

Generalni kapitul sestara dominikanki kongregacije svetih Anđela Čuvara održan je od 30. lipnja do 4. srpnja ove godine. U srijedu, 2. srpnja sestre okupljene u samostanu sv. Anđela Čuvara, izabrale su, za idućih šest godina, Vrhovnu upravu Kongregacije svetih Anđela Čuvara. Za vrhovnu glavaricu, na drugi mandat, izabrana je s. **Jaka Vuco**. Za prvu savjetnicu i ujedno zamjenicu vrhovne glavarice izabrana je s. **Marija Goreti Milanović**, za drugu savjetnicu i ujedno tajnicu Kongregacije s. **Blaženka Rudić** rodом iz Subotice, za treću savjetnicu s. **Ana Marija Martinović**, za četvrtu savjetnicu s. **Ana Begić**, a za vrhovnu ekonomu izabrana je s. **Barbara Bagudić**.

Nakon završetka rada, sestre su pohodile groblje sv. Luke gdje se nalaze grobnice pokojnih sestara i braće, među kojima je i utemeljitelj reda o. **Anđeo Marija Miškov** i prva vrhovna glavarica s. **Imelda Jurić**. Izabrane sestre će u narednih šest godina, kao i sve u ovome redu ići za onim što im je utemeljitelj ostavio, a to je služiti Bogu, Redu i narodu.

Sestra Blaženka Rudić rođena je na Bikovu, u Subotici, a tijekom svoje službe dugo godina je bila u samostanu

časnih dominikanki koje djeluje pri župi sv. Jurja u Subotici. Svoj veliki doprinos našem narodu daje ne samo u službi i duhovnoj brizi, nego i kao književnica našega naroda.

100. obljetnica kanonizacije sv. Terezije od Djeteta Isusa

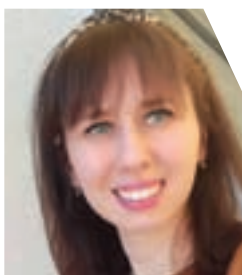
U subotu, 12. srpnja bit će obilježen jubilej, proslava 100. godišnjice kanonizacije sv. Terezije od Djeteta Isusa i svetog Lica u Karmelu u Somboru. Sveta misa, koju će predvoditi apostolski nuncij u Srbiji mons. **Santo Rocco Gangemi** bit će u 11 sati. Sv. Terezija od Djeteta Isusa bila je djeвица, karmelićanka, crkvena naučiteljica, zaštitnica djece, mladeži misionara, a jedna od njenih izreka je: »Moje blaženstvo na nebu bit će u tome da dobro činim na zemlji... Nakon moje smrti obasut ću zemlju ružama milosti«. U 18.30 je recitirana sveta misa.

Događanja na Bunariću

U nedjelju, 13. srpnja na Biskupijском svetištu Gospe od suza na Bunariću, bit će proslavljena Majka Božja Bistrička i to svetom misom u 19 sati, a misom slavlju prethodi pobožnost Krunice koja počinje u 18.30 sati.

Devetnica Gospi Karmelskoj u Somboru

Devetnica u čast Gospi Karmelskoj, čiji blagdan slavimo 16. srpnja, započela je 7. srpnja kod karmelićana u Somboru. Sveta misa je svaki dan u 18.30 sati.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Zapovijedi i ljubav

Suvremeni čovjek ne voli zapovijedi. Tako se odgajaju i nove generacije, da ne dozvole da im netko zapovijeda jer svatko mora držati do sebe. No, na zapovijedi ne trebamo gledati kao na nešto što nas ponižava i vrijeđa naše dostojanstvo, takve situacije prepoznamo. One nas zapravo usmjeravaju, odgajaju i poučavaju, osobito Božje zapovijedi. Božje zapovijedi naši su putokazi, one nas vode bliže k Božjem kraljevstvu, one nas drže u Božjoj blizini i čine nas pravim kršćanima. Zato se Božje zapovijedi trebaju čuvati i živjeti, jer bez njih nismo ono što bismo trebali biti – Kristovi.

Zapovijedi

Još Mojsije poziva narod da se obrati, ali obraćenja nema bez zapovijedi: »Poslušaj glas Gospodina, Boga svoga, držeći njegove zapovijedi i njegove naredbe zapisane u knjizi ovoga Zakona! Obrati se Gospodinu, Bogu svome, svim srcem svojim i svom dušom svojom« (Pnz 30,10). Obraćanje je ništa drugo, nego čuvanje Božjih zapovijedi jer nas one izgrađuju i oblikuju da budemo Bogu po volji. Njihovim čuvanjem mi postajemo slični Kristu, oni koji svjedoče vjeru životom. One nas upućuju na izgrađivanje odnosa s Bogom i čovjekom, odnosa koji od nas čini one koji će se jednoga dana radovati u Božjem kraljevstvu. Prihvatanjem njih prihvaćamo spasenje koje nam je Krist zavrjedio smrću i uskrnućem.

I kao što Mojsije upozorava svoje suvremenike da nemaju izgovor kako ih ne bi čuvali, jer ih je Bog učinio jasnim i dostupnim, pogotovo danas nema izgovora. Suvremeni čovjek često od zapovijedi izabire što mu je lakše za obdržavanje, pa se onda namjerno drži neupućen, kako bi sam sebe opravdao zašto neke ne poštuje, a zapravo to ni ne želi. I kao što mi, kad odgajamo dijete, stavljamo pred

njega granice za njegovo dobro, a ono to često ne može shvatiti, tako i Bog nama stavlja neke granice zbog toga što on sve bolje vidi i razumije od nas. Zato niti jedna zapovijed nije potrebna od druge, niti je naše da biramo koje ćemo vršiti, a koje ćemo odbaciti. Boga slušati, to je ono što je potrebno da bismo baštinili život vječni. On nas vodi i čuva, zato nas usmjerava na pravi put, put spasenja. A kako će to drukčije učiniti nego da nam govori što je ispravno činiti, a što nije.

Ljubav

U pozadini svega što nas Bog uči i u konačnici svega što on jest je ljubav. Zato Isus sažima sve zapovijedi u dvije: ljubiti Boga i bližnjega. To mora biti bezrezervna ljubav, iskrena i snažna, a onda iz nje izlazi poštivanje svih zapovijedi, koje prestaju biti zapovijedi, već postaju način života. Ako ljubimo Boga i bližnje, prema njima ćemo se ponašati baš onako kako zapovijedi traže, a da nećemo ni primjećivati da živimo po zapovijedima. Jer, Bog u stvari ne želi nama zapovijedati, on želi da ljubimo poput njega.

Prispodobom o milosrdnom Samarijancu Isus nas poučava da moramo imati ljubavi za svakog čovjeka. Mi smo skloni raznim vrstama diskriminacije, često toga nismo ni svjesni. Ljubimo prema nekim kriterijima, koji zapravo ne smiju postojati. Prava ljubav ne bira koga će ljubiti, niti je zapovjeđena, već dolazi iz čovjekove bliskosti s Bogom. Bog je ljubav, te onaj tko živi u njegovoj blizini biva zahvaćen tom ljubavlju koja ga osposobljava za izvanredna djela. Tako postajemo milosrdni, pravedni, iskreni, živimo prema zapovijedima, a zapravo ljubimo slično našem Stvoritelju. Stoga Bog sve što od nas traži jest da živimo ovaj život u zajedništvu s njim, a onda iz toga izlazi i poštivanje zapovijedi, a i ljubav kao ono po čemu postajemo autentični kršćani.

*Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«*

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 400 dinara.

Kapelice – nadgrobnni spomenici u grobljima – XVII. dio

Kapela na katoličkom groblju u Šidu

Prema navodima šidskog povjesničara **Radovana Sremca**, prvi pomen rimokatolika u Šidu potječe iz 1763. godine kada se u popisu oporezovanih zanatlija i trgovaca spominje izvjesni trgovac **Petar Morgi** koji je plaćao jednu forintu godišnjeg poreza na posao. Iste godine kanonska vizitacija bilježi da je u Šidu postojalo dvije rimokatoličke kuće i jedna kapelica. Tijekom 1766. godine u Šidu se ne spominju rimokatolici da bi dvije godine kasnije bilo šest rimokatolika, od toga jedan bračni par i tri osobe spremne za ispovijed i pričest. Nije poznato što se desilo sa starom kapelicom, ali 1811. godine u Šidu kao sotskoj filijali nije bilo niti crkve niti kapele u gradu. Prema dostupnim informacijama, prvi su na katoličkom groblju pokopani grkokatolici Rusini 1803. godine, a rimokatolici su se počeli tu ukopavati nakon te godine. Do tada su pokopani na groblju u Sotu.

Na ulazu u katoličko groblje u Šidu nalazi se kapela izgrađena 1988. godine sredstvima samodoprinosu. Katoličko groblje u Šidu nalazi se na strani Ulice Đure Kiša, a nasuprot njega već su kuće. O kapeli i mogućem ranijem postojanju kapele na katoličkom groblju u Šidu postoji malo povijesnih podataka. Podatke o izgradnji kapele s kraja XX. stoljeća zabilježio je bivši tajnik Mjesne zajednice Šid **Stanislav Stupavski** u svojoj knjizi *Mesna zajednica Šid 1965. – 2005.*

Inicijativa za izgradnju kapele na katoličkom groblju u Šidu pokrenuta je na sjednici Izvršnog savjeta Mjesne zajednice Šid održanoj 25. svibnja 1988. godine, a ta inicijativa uključivala je i slovačko i rusinsko groblje. Odluku o gradnji kapele na grobljima u Ulici Đure Kiša izvršni savjet donio je 18. kolovoza iste godine. Izvršni savjet je na svojoj sjednici 23. studenog 1988. godine predložio Skupštini općine Šid da se pokrene inicijativa za izmjenu odluke o sahranjivanju i grobljima i da se u odluku ugrade odredbe o obavezi korištenja kapele za obrede sahranjivanja, kako bi se eliminiralo kretanje pogrebnih povorki ulicama grada.

Iste godine kada je izgrađena kapela je opremljena potrebnim inventarom, čime su stvoreni pristojni uvjeti za njeno korištenje. Skupština općine Šid u odluci o grobljima i sahranjivanju, a na prijedlog Izvršnog savjeta Mjesne zajednice, uvela je obvezu sahranjivanja iz kapela počevši od 31. svibnja 1989. godine.

Godine 2011. obavljani su radovi ličenja, kako vanjskog tako i unutarnjeg dijela kapele. Također, zamijenjen je crijep, kao i krovna konstrukcija kako bi se objekt zaštitio od curenja.

S. D.

Izvor: *Mesna zajednica Šid 1965. – 2005.*,
Stanislav Stupavski

Hrvatska riječ, broj 24, 11. srpnja 2003.

Sukobi unutar najstarije hrvatske stranke u Vojvodini Biti će onako kako odluče delegati

Održana jedna Izvanredna skupština DSHV, najavljena druga. Sukobljene strane osporavaju legalnost jedna drugoj

Počeci sukoba datiraju od 23. veljače 2003. kada je održana sjednica Vijeća DSHV-a, (kojeg čine Predsjedništvo i 20 vijećnika izabranih od strane Skupštine), gdje se, tajnim glasovanjem, odlučivalo o dva prijedloga. Jedan je bio prijedlog samog *Bela Tonkovića* – da se formira anketni odbor koji bi definirao optužbe koje su pojedini članovi DSHV-a iznosili protiv njega, i ispitao njihovu utemeljenost. Ovaj prijedlog nije usvojen, već drugi o sazivanju Izvanredne skupštine, s jednom točkom dnevnog reda: glasovanje o nepovjerenju Beli Tonkoviću. Tada je određen i datum te Skupštine za 30. ožujak 2003. godine, no ona nije mogla biti održana zbog proglašenja izvanrednog stanja u Republici Srbiji. Nakon ovoga, navodi se

u pozivu za Izvanrednu skupštinu 6. srpnja, koji je uputila subotička podružnica, predsjednik stranke je izbjegavao odrediti datum održavanja Izvanredne Skupštine, a prema Statutu je bio dužan. Subotička podružnica je stoga sazvala Izvanrednu skupštinu za 6. srpanj 2003., unatoč tome što je prema Statutu za to nadležno Predsjedništvo, i zbog čega je legalnost ove Skupštine pod znakom pitanja. Međutim, činjenica da se od pozvanih 180 delegata pozivu odazvalo 135 delegata, daje, ako ne legalnost, a ono svakako legitimitet, ovom »sastanku«, kako ga naziva Bela Tonković.

(J. D.)

Sve više stipendija Hrvatske za studente iz SCG Lakše do diplome i do – inozemstva

U akademskoj 2001./2002. godini u Hrvatskoj je bilo stipendirano 120 studenata iz SCG, a 2002./2003. taj broj se povećao na 145. Jedan od ne malih problema, prije svega za zajednicu iz koje dolaze, jeste činjenica da se mali broj stipendiranih studenata vraća u mjesta iz kojih su došli. No, to je u isto vrijeme razumljivo iz njihove osobne točke gledišta, jer su im mogućnosti za upošljavanje mnogo bolje nego u malim sredinama iz kojih dolaze. O plaćama da i ne govorimo.

Međutim, pod tim istim okolnostima hrvatska zajednica gubi mlade i obrazovane ljude, a istodobno je muče problemi nedostatka kadrova za mnoge institucije koje se formiraju na temelju konačnog ostvarivanja manjinskih prava. U Hrvatskoj ostaju profesori hrvatske književnosti, povijesti, zemljopisa, novinari, svi oni koji su u novije vrijeme više nego deficitarni kadar u Hrvata, prije svega u Vojvodini. No, tko im ostajanje može zabraniti? To je jedna od sloboda svakog pojedinca i ne može se ne razumjeti. Može se samo žaliti... Za sada drugi način i osvrt na sve to nije reguliran.

(D. D.)

Dovršen »Leksikon podunavskih Hrvata«

Sombor – U petak 4. srpnja u prostorijama HKUD »Vladimir Nazor« u Somboru održan je radni sastanak somborskih suradnika »Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca« i Slavena Bačića, glavnog urednika Leksikona. Na sastanku se razgovaralo o aktualnom stanju u radu na prvome svesku, te su analizirani prilozi koje su pripremili suradnici iz Sombora i okolice. Izraženo je zadovoljstvo što su autori natuknica koje pokrivaju ovo područje svoj posao obavili u dogovorenim rokovima i ujedno je izražena spremnost da se na jesen započne s pripremom priloga za drugi svezak.

(S. B.)

Nikola Lukinić iz Boke

Na ovoj fotografiji u formatu kabinet portreta predstavljeni su **Nikola Miko Lukinić – Fujcek** i njegov sin **Dezider Dežo Lukinić – Fujcek** iz sela Boka u Banatu. Fotografirali su se u Pančevu 1900. godine u foto ateljeu poznatog fotografa **Rehnicera**.

Lukinić – Fujcek je bila ugledna imućna obitelj u Boki. Nikola Miko Lukinić je bio predsjednik *Hrvatske građanske čitaonice* u Boki koju nazivaju »kasina«. Pružio je dosta podataka **Anti Messneru Sporšiću** o Hrvatima u Boki što je objavljeno u radu »Messner Sporšić Ante: Kolonije hrvatskih plemića u Banatu«, *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena*, JAZU, knjiga XXVIII, sv. 1, Zagreb, 1931. Zahvaljujući Nikoli Miki Lukiniću Hrvati u Boki su detaljno obrađeni u ovom zborniku.

Stevan Ilijević Dekić opisao je Nikolu Miku Lukinića.

»Jedan drugi Orvat daleko je odudaral i razlikoval se od ostalih Orvatov, a to je Lukinić Miko Fujcek. Mlogo napredan čovek govoril je više jezika i vek je tražil biranija društva. Često si ga mogel videti u društvu vodeći ljudi. Napredan je bil poljoprivrednik i priznat domaćin. Originalan čovek je bil. Bil je veliki štediša. Pavisokog rasta dosta krupen plav čovek je bil. Nosil je velike brkove«, navodi se u Zapisima Stevana Ilijevića iz Boke koji su uredili **Ljubiša Večanski i Ivana Olujić**.

Otac i sin na ovoj fotografiji odjeveni su u tradicionalnu zimsku svečanu građansku odjeću.

Figura oca u sjedećem stavu neznatno se ističe po gabaritnosti. Pogled mu je direktno upućen u pravcu objektiva foto – kamere. Na glavi mu je astrahanska šubara koja je malo smanjena uvlačenjem unutra u krug. Na licu su mu brkovi koji su ukras muškog lica. Desnom rukom koja je pod uglom blago savijena u laktu, opruženom šakom oslonio se na naslon stolice na kojoj sedi. Lijeva ruka je blago povijena u laktu, oslanja se na naslon stolice. Prsti na šaci su blago povijeni i oslanjaju se na butinu lijeve noge. Na sebi ima kaputić – *jankel* – *debelu aljinu* sive boje s paralelna dva reda dugmadi. Prvi red dugmadi je za zakopčavanje, a drugi red dugmadi je kao ukras, kragna – *jaka* postavljena je jagnjećom kožicom sive boje. *Jankel* – *debelu aljinu* su šili šnajderi i čurčije. Šnajder sašije *debelu aljinu* i preda je čurčiji koji je postavljao kožu unutra i kragnu – *jaku*. Hlače su od tamnijeg materijala uvučene u čizme. Obuven je u kožne čizme koje dosežu do koljena i koje su se samo navlačile.

Sin je u stajaćem stavu malo iza oca. Položaj tijela je frontalni, gledajući u objektiv kamere. Njegovo oslanjanje desnom rukom na očevo rame je ispoljavanje poštovanja

koje sin upućuje ocu. Lijevom rukom se oslonio na stolčić u foto ateljeu. Njegova odjeća je tamnijih boja. Na glavi mu je kačket – *šepica* od istog materijala kao kaputić, s tim da ima zaštitnike za uši. Na sebi ima kaputić *jankel*, kratak muški kaput od čoje koji je strukiran i postavljen jagnjećom kožom s paralelna dva reda dugmadi. Prvi red dugmadi je za zakopčavanje, a drugi red dugmadi je kao ukras, kragna – *jaka* postavljena je tamnijom jagnjećom kožicom. Hlače su od istog materijala od kojeg je i kaputić, ispeplane na šav.

Na nogama su duboke cipele koje se pertlaju, a preko njih padaju hlače.

Na ovom obiteljskom portretu vidimo figuru oca kao dominantnog člana obitelji, samodiscipliniranog hranitelja i zaštitnika.

Ljubiša Večanski

Ljetna škola hrvatskog jezika, kulture i duhovnosti

Srednjoškolci na Cresu

Ljetnu školu hrvatskog jezika, kulture i duhovnosti na otoku Cresu i ove godine organizirala je Udruga *Naša djeca* iz Subotice. U sedmodnevni program od 25. lipnja do 2. srpnja uključilo se 58 sudionika, među kojima je najviše bilo srednjoškolaca – njih 34, i to iz srednjih škola u Subotici i Somboru, zatim nekoliko

studenata, te osnovaca iz osnovnih škola *Ivan Milutinović* i *Matko Vuković* iz Subotice i *Vladimir Nazor* iz Đurđina.

Program ove Ljetne škole, kako i u nazivu stoji, posebno se ističe u tri spomenuta segmenta (jezik, kultura i duhovnost), no sudionici imaju priliku i kupati se, družiti, bolje se upoznati, šetati, sudjelovati u raznim sportskim i društve-

nim aktivnostima, ali i razvijati empatije jedni prema drugima i općenito o svijetu oko nas. Tijekom radionica, koje su vodili **Iris Stantić Miljački**, **Filip Čeliković** i **Željka Vukov**, govorilo se o prijateljskim odnosima koji su se provlačili kroz razne teme: »Prijateljski lanac«, »Sigurno ti i ja«, »Rješavamo zajedno«, »U tuđim cipelama«...

Kreativno-manualne radionice za mlađi uzrast (osnovce) vodile su **Marija Milodanović** i **Lucija Vukov**.

Sedam dana zajedničkog života donosi razne izazove, ali i mogućnost za bolje upoznavanje te trajno prijateljstvo. Sudionici Ljetne škole posjetili su i muzej *Apoksiomena* u Malom Lošinj, koji je svojevrsna atrakcija i kako ga mnogi nazivaju – tihi ambasador Hrvatske.

»Svakodnevne svete mise, te briga jednih za druge čine ovu ljetnu školu posebnom, jer iako nije škola na koju smo naviknuli, s klupama i ocjenama, jeste životna škola, u kojoj se provlače i jezik i kultura, ali i duhovnost, što su i osnovni temelji Udruge *Naša djeca*«, pojasnila je dopredsjednica Udruge, **Ninoslava Pirša**.

Budući da je ova godina godina hodočanika, svi sudionici Ljetne škole su po povratku domovima svratili u svetište Majke Božje Trsatske na Trsatu, gdje su svetom misom zahvalili za zajedništvo proteklih dana, za zdravlje sudionika i molili za razne osobne nakane.

Specifičnost ove godine, kako je rekla dopredsjednica Udruge, jest što su prvi puta išli i oni srednjoškolci koji nisu aktivni u zajednici i u Crkvi, ali su upisani u cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku, te su imali priliku vidjeti jednu drugačiju sliku mladih koji su svjesni i svog nacionalnog identiteta, ali i svoje pripadnosti Katoličkoj Crkvi.

Održavanje Ljetne škole pomogli su Hrvatsko nacionalno vijeće, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Grad Mali Lošinj, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i pojedinci.

Pred Udrugom je još jedna Ljetna škola, ali ovoga puta za obitelji i osnovce, i to na otoku Prviću, koja će biti provedena krajem ovoga mjeseca.

L. C.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35 m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa navise.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsApp ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Gradska uprava Subotica, Trg slobode 1, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članaka 14. i 39. Zakona o proceni utjecaja na okoliš (Sl. glasnik RS, br. 94/24), u svojstvu nadležnog tijela:

OBAVJEŠTAVA JAVNOST O PODNIJETOM ZAHTEJUV ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva JKP *Vodovod i kanalizacija*, Subotica, Trg Lazara Nešića br. 9/a, 24000 Subotica, podnio je dana 4. 7. 2025. godine, pod brojem 002996786-2025-09693-004-081-380-001, zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: »Magistralni vodovod i priključak ka TEHNO-COOP-u uz novootvorenu ulicu od Lošinske do PPOV u Subotici – II. faza«, na katastarskim parcelama br. 14180/9, 14793/10, 14166/5, 14166/4, 14166/2 i 14796/4 K. O. Novi grad i 11032 i 10980/1 K. O. Palić, Subotica.

Javnost može izvršiti uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju nositelja projekta i dostaviti mišljenje na podnijeti zahtjev u roku od 15 dana od dana oglašavanja. Uvid se može izvršiti u prostorijama nadležnog tijela u Gradskoj kući u Subotici, soba 130, svakog radnog dana od 10 do 14 sati, kao i elektronički na internetskoj veb prezentaciji Grada Subotice, na adresi www.subotica.ls.gov.rs/cat_doc/zastita-zivotne-sredine. Mišljenja se mogu dostaviti na adresu nadležnog tijela ili elektroničkom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.ls.gov.rs.

U postupku odlučivanja tijelo može donijeti odluku da je za predmetni projekt potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš i odrediti njen opseg i sadržaj, ili odluku da za predmetni projekt nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš i odrediti mjere sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja negativnih utjecaja ili druge minimalne uvjete zaštite okoliša.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 15. 7. 2025.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Veliko jedrenje (II. dio)

Puna jedra pune pluća

Kada ljudima kažete da idete na jedrenje ili da ćete tjedan dana roniti, najčešće vas gledaju kao nekoga tko puno zarađuje, troši gomilu novca na putovanja i živi nekim raskošnim životom. Moram odmah reći da bi i meni to vjerojatno tako zvučalo da ne znam da sve to može proći puno jeftinije. Da ne bi ispalo da govorim bez pokrića, prelazim na konkretne brojke: pret hodnu, manju jedrilicu plaćali smo oko 150 eura po osobi za tjedan dana, dok nas je ova veća, u Grčkoj, u lipnju, koštala 280 eura po osobi, za razdoblje od subote do subote. Niti jedan iznos ne pada s neba, ali ako uzmemo u obzir da je jedrilica zapravo kuća na moru kojom se »parkiraš« na najtirkiznije plaže, najljepše uvale i dolaziš do najskrovitijih kutaka plavetnila – i još kada znaš da su cijene smještaja na kopnu, pogotovo u urbanim sredinama, često jako visoke – ovaj iznos postaje i više nego prihvatljiv. Naravno, treba spomenuti i to da imamo prijatelja skipera, pa ne plaćamo tu, nimalo zanemarivu stavku, jer najam skipera po danu može dosegnuti i 200 eura dnevno po jedrilici, koliko bi nas sada koštalo u Grčkoj da taj prijatelj nije bio s nama.

Sada, kada znamo sve detalje i kada ste čuli moje objašnjenje, možemo se baciti na dojmove i izvještaje s puta.

Dnevnik jedrenja

U pokušaju da kronološki podijelim dojmove došla sam do zaključka da sam ipak trebala voditi dnevnik jedrenja i zapisivati sve plaže i rute po danima. Istina je da mi je sada sve pomiješano i da ne mogu napraviti pregled po danima. Sljedeći put ću to sigurno drugačije. Ovog puta ću napraviti ono u čemu sam dobra: svoju top listu s putovanja.

Top pet velikog jedrenja

Na prvo mjesto ovog putovanja stavljam plažu na otoku Paxosu jer sam upravo u trenutku kad sam isplivala na obalu plaže Glyfada imala osjećaj da sam zakoračila

u reklamu za lijep život. Ta plaža je tiha, savršeno skrivena. Ušuškana zelenilom, iz nekog razloga podsjetila me na talijansku obalu, iako za to nemam neko posebno objašnjenje osim vlastite želje da i nju otkrijem. Divlja uvala sa šljunkom, stijene koje uranjaju u tirkiznu vodu i potpuni mir. Nema kafića, nema glazbe – samo more, kamenčići pod nogama i osjećaj da si daleko od svega. Raj, baš onakav kakvim ga zamišljam.

Sljedeće na mojoj top listi je, naravno, još jedna plaža. Kada smo kretali na ovo jedrenje, u glavi sam imala sliku ogromnog klifa uz bezobrazno tirkizno more. Prva dva-tri dana činilo mi se da ću ostati uskraćena za taj prizor. I zaista bi tako i bilo da nismo otišli na Antipaxos – mali, neodoljivi otok prepun prelijepih uvalica. Za moje otkriće »klif tirkiz« zaslužna je najpoznatija plaža otoka. Naime, kada nas je razočarala količina jedrilica koje su se ondje zatekle, odlučili smo provjeriti kakva je plaža koja se nalazi neposredno prije nje – i naišli smo na moj drugi najdraži prizor s putovanja. Tu smo napravili dulju pauzu i uživali u neopisivo lijepom osjećaju kupanja u tirkiznoj vodi podno ogromne stijene.

Naravno da sam vidjela još mnogo predivnih plaža jer jedrenjem dobivaš pristup najljepšim mjestima, pa konkurencija za ljubitelja plavetnila poput mene zaista nije mala. Ipak, želim podijeliti i osjećaj ugođe kad jedriš samo na jedra, brzinom od pet čvorova. Scena za rubriku »kako zamišljam raj«, drugi dio, bila bi potpuna samo da je jato dupina plivalo uz nas. Ovako smo se zadovoljili jednim, koji nas je pozdravio iz daljine.

Od popularnih destinacija koje često posjećuju ljudi iz našeg okruženja, zaokružili smo Sivotu i Pargu – gdje je bilo više naših nego Grka – ali dobro, treba i mrvica civilizacije, da ne zastranimo skroz, pa nam povratak u realnost ne bude još teži.

Kao i uvijek kad se vratim s ovakvih putovanja, osjećam da mi ni pet epizoda ne bi bilo dovoljno da sve ispričam. Ipak, neke će stvari ostati samo proživljene, a ovaj zapis završavam kao poticaj svima koji još nisu, a žele – razapeti jedra.

Gorana Koporan

Martin Mačković, veslač

Zlato u Luzernu veliki je poticaj za SP u Kini

Prošli tjedan donio je jednu od najljepših priča u povijesti subotičkog, ali i veslanja u Srbiji. **Martin Mačković i Nikolaj Pimenov** pobijedili su u velikom finalu dubl skula na Svjetskom kupu s vremenom 6:10.48 i osvojili zlatnu medalju nakon dramatične utrke u kojoj su prvi prošli kroz cilj s prednošću od svega 0.05 sekundi ispred Novozelandskog para **Hamil/Maison**. Junak ove utrke, Martin, ekskluzivno za *Hrvatsku riječ* iznio je neka svoja zapažanja u svezi ovog velikog rezultata i daljnjih planova veslačkog dubl skul para Mačković/Pimenov.

Komentar zlata u Lucernu

Zadovoljni smo nastupom u Luzernu i osvojenom zlatnom medaljom, ali znamo da moramo još dosta napredovati ukoliko želimo biti na vrhu postolja na Svjetskom prvenstvu u Kini koje je na programu koncem rujna. Prošle godine nam je za malo izmaklo finale Olimpijskih igara u Parizu, ali smo i tamo pokazali da se možemo utrkivati sa svima.

Natjecateljska promjena

Nakon Pariza ukinuta je laka kategorija u veslanju (veslači do 72 kg), što je dovelo do toga da su svi ti čamci prešli u tzv. tešku, odnosno otvorenu kategoriju. To je dovelo do znatno veće konkurencije u dubl skul čamcima. Zbog te činjenice sada mnogo više toga ovisi o vremenjskim uvjetima tko će biti favorit u našim utrkama. U bržim uvjetima, kada vjetar puše u prsa bivši »laki veslači«

znatno su pokretljiviji i brži jer najčešće veslaju boljom tehnikom i zato mogu imati malu prednost. Dok u mirnim ili sporijim uvjetima (vjetar u leđa), mi »teškaši« imamo prednost zahvaljujući većoj tjelesnoj snazi.

Pravi trenutak

Prvo veće natjecanje ove sezone bilo je Europsko prvenstvo, gdje nismo ostvarili rezultat koji smo željeli. Više faktora je utjecalo na to, uključujući i zdravstveno stanje, pa smo završili kao petoplasirani. Znali smo da možemo

Dvostruki olimpijac

Martin Mačković ima dva nastupa na Olimpijskim igrama. Prvi puta je to bilo u Tokiju 2020. (5. mjesto u paru s **Milošem Vasićem**), a drugi puta četiri godine kasnije u Parizu 2024. (7. mjesto u paru s Nikolajem Pimenovim).

mnogo bolje i imali smo veliku želju dokazati se u Luzernu. S nekoliko manjih promjena u namještanju čamca i tehnici dobili smo dosta na brzini i uspjeli demonstrirati našu pravu snagu na Svjetskom kupu u Švicarskoj. Iako je ponovo puhao vjetar koji više odgovara »lakima«, kao i na Europskom prvenstvu, ovog puta uspjeli smo zabilježiti ovu izuzetno vrijednu pobjedu.

Prostor za daljnji napredak

I dalje smatramo kako imamo mnogo prostora za napredak i vjerujemo da će se pojaviti još jedan ili dva čamca koji će, pored ovih sadašnjih konkurenata, konkurirati za postolje na Svjetskom prvenstvu. Ali mi smo spremni

dati sve od sebe kako bismo bili najbolji mogući u Kini. Nećemo se žaliti ako nam vjetar zapuše u leđa (što inače usporava utrke u veslanju), jer bit ćemo spremni na sve uvjete. Ma kakvi oni bili...

D. P.

POGLED S TRIBINA

Bez starca nema udarca 2

Nedavno smo na stranicama sporta pisali o teniskim veteranima i njihovoj odluci da se ne povinuju »zakonu krštenice« nego nastavljaju ravnopravno igrati s mnogo mlađim sportskim rivalima. I pobjeđivati. Čini se kako je taj tekst bio svojevrsna najava događanja kojima svjedočimo u Wimbledonu, ali i na Svjetskom klupskom nogometnom prvenstvu u SAD-u. O **Novaku Đokoviću** ne treba trošiti riječi jer on svakim novim susretom ispisuje nove rekorde i stranice teniske povijesti. Stigao je do famozne 100. pobjede u Wimbledonu i sada zauzima treće mjesto na vječnoj listi najuspješnijih tenisača (1. **Martina Navratilova** – 120, 2. **Roger Federer** – 105). A tek mu je 38 godina. Uz njega, godinu dana mlađi **Marin Čilić** (28. rujna 1988.) na ovogodišnjem Wimbledonu proživljava drugu mladost i unatoč brojnim peripetijama iz proteklih godina (teška ozljeda, operacija, igranje na Challenger turnirima) uspio je izboriti plasman u 4. rundu. Svakako se nikako ne smije zaboraviti senzacionalna pobjeda na centralnom terenu u 2. kolu protiv favoriziranog domaćeg tenisača i 13 godina mlađeg **Jacka Drapera**. Zanimljivo,

ukoliko Čilić prođe u četvrtfinale, a isto učini i Đoković, onda bi uslijedio njihov međusobni duel. I, potencijalno, jedno od najstarijih četvrtfinala u povijesti Wimbledonu (zbir godina bio bi, za vrhunski tenis, impresivnih 75). Još jednog »matorca« nikako ne možemo izostaviti iz ovog popisa punog respekta prema sportašima koji »ne broje godine«. Brazilac **Marcelo Melo** (svojevremeno je osvojio Roland Garros skupa s **Ivanom Dodigom** – 2015.) izborio je četvrtfinale igre muških parova (skupa sa sunarodnjakom **Rafaelom Matosom**) i uopće mu ne smeta činjenica što će u rujnu napuniti 42 godine.

A isto tako godine niti najmanje ne smetaju brazilskom vrataru **Fabiu** koji vrhunski čuva vrata **Fluminensea**, polufinalista Svjetskog klupskog nogometnog prvenstva. Vremesni vratar će naime koncem rujna napuniti 45 godina, ali brani kao mladić. Naravno, ovu lijepu motivirajuću sportsku priču završit ćemo s najboljim hrvatskim nogometašem svih vremena **Lukom Modrićem**, koji je također rođen u rujnu (čini se kako je to poseban mjesec za sportsku dugovječnost). I tako će kapetan hrvatske nogometne reprezentacije 9. dana prvog jesenskog mjeseca napuniti 40 godina.

I nikako ne misli stati s igranjem. Na radost svih nas.

D. P.

Umotvorine

- * Strah je gost koji ode kada ga ne služiš.
- * Uvijek su gori za boljima lajali.
- * Ako te istina boli, laž ti neće biti melem.

Vicevi, šale...

- Prijatelju, znaš li engleski?
- Znam.
- Što znači welcome?
- Aaaa, otirač ispred vrata.

ŽENA – osoba koja ide za tobom i govori: »Jesam li ti rekla?«

MUŽ – osoba koja ide za tobom i govori: »Kada si mi to rekla?«

Aforizmi

- * Tišina je varljiva. U nekim trenucima boli, a ponekad stvara najljepši zvuk.
- * Ako si pao, nemoj se kaljati; ako si se ukaljao, nemoj se valjati.
- * Kad te netko osuđuje, zapravo se ne radi o tebi, već o njima i njihovim vlastitim nesigurnostima, ograničenjima i potrebama.

Vremeplov – iz naše arhive

Dužijanica malenih, 2015.

Didine pripovetke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Posvojčad divije zečice

Posli jedne hajke gazde zasile u mijanu, pa teče vino i pripovetka. Svaki je sit i napit, pa nemađu drugog posla neg da se fale. Ko s dobrim konjima, ko s dobrom ženom, a najviše se spominje lov.

Među njima bio domaćina koji ne samo da se volio falit neg je više volio i brez kruva ostat nego da njegova rič ne budne prva i poslidnja.

Samo mu se usprotivi da nije kako on kaže, vatra već gori.

Zaveo se tako razgovor o dropljama, pa se svi tuže kako je droplja izgnila u okolišu.

– Kako izgnila?! – onaj će. – Meni su i jesenas pustošile po kuru. Puc sam na nji ne jedared, samo od kuruza nisam mogao usmrtniti ni jednu.

– Šta kažeš?! – na to će njegov prvi komšija. – Dakle, ti si moje lugave pučke nazadivo sačmom da malo nismo zube slomili na pečenici!

Onom je samo ovaka sikira tribala u čelo. Da njemu kogod kaže da je na pučke puc misleć da su droplje!

Skače, ne mož ga utaložit:

– To su bile droplje, pa droplje.

Ko zna dokle bi skako da se nikud nije ukrstio razgovor, pa se počelo o tom koja divijačina koliko koti. Jedan će uzet na jezik diviju zečicu.

– Eto, ljudi, el to čudo! Svaka divijačina koti više neg pitomo, a vidite pitomu i diviju zečicu. Pitoma izvede čitav čopor, a divija zečica jedno zeče, el najviše dva. Još nisam čuo da je kogod našo diviju zečicu s više od dva zečeta.

– Al ja jesam! – onaj je već opet spreman da se pofali. – Tako mi ovog bilog dana i očivi u glavi, ja sam prolitos nabaso na diviju zečicu s četiri el pet zečića.

On bi sramotu s dropljama prao s divijim zečićima, al di će kad niko nije tako štogod ni čuo, pa ljudi zagajili:

– Otkud da si ti baš našo taku zečicu kad mi ni čuli nismo da se to kadgod dogodilo, a valjda smo i mi odrasli u polju?

Nek ljudi kažu šta oće, a on zaintačio i samo tira da je to tako. On zaintačio sam, a svi drugi zajedno. Jače selo od pope, pa kad je i on već uvidio da ne mož nadjačat, najedared skrući divan:

– Vi mislite i kažete šta oćete, al to je tako kako kažem: ja sam našo diviju zečicu s četiri el pet zečića. To je sveto, kad ja kažem. Ako već kažete da ne mož više okotit od dva, onda su oni drugi bili posvojčad.

Pričao Grga Suturović
Bečarski poso, 2014.

Manje poznate riječi:

lugava – siva

pučka – pura, tuka

nazadivat – zadjenuti

utaložit – umiriti

nikud – nekako

zaintačit – biti uporan, tjerati po svome

skrućit – na brzinu skratiti

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Dudi

Čeljadi faš Joza koda j malo skrenio. Al kase bolje proštudiram uvijek je bio taki, voljio divanit. I danaske ono što mu ostalo par pajtaša zovu ga Joza Divan. Tentali ga jedno vrime za ono kase udvaro. Ka j sve išlo ko po loju i cura sve čeka da ju već jedanput poljubi a on divani pa divani. Usta ne zatvara. Cura ni mogla dočekat okrenila se i ošla. Sve izdivanila drugama pa se sprdačili š njim. Ako j za divanit se faš zaboravi jist i pit, bome i ljubiti pa bilo i kući otić. Bilo da sam ga par put uvatio kako se sam sasobom divani. Ope poručio da će doć njegov unuk zarad mene. Štaću neg it. Tako i bilo. Unilazim u podrum kod faša kad tamo i dica. Vrag zna kaje pokupio. Kako mu sam ni mrzilo. Taman niz skaline ide fašova snaja i nosi gibanice. Faš će: »E sade pogodte od čega j ova gibanica?«. Dica isprava čutu pa potli probu potrefit. Faš će: »E bome niste potrefili. Ovo j dudem gibanica«. Dica viču: »Take nikad nismo jili«. Tonka viče: »Čiča Joza nikad nisam čula da tako štagod ima«. Viču uglas ko guske da su čuli za dude al da im niko ni divanio za šta se sve hasniru dudi. Faš divani kako j kadgod davno bilo take dice kaja su se skoro i otrani na duda. Da j duda bilo po cilom selu. Da j bilo bili i crni al i oni najsladi koje su Morge zvali. Kaže da su Morge bili ni sam najsladi već i najkrupniji. »Ta jili smo i sami duda a i s kruvem«, faš će. Ja nastavljam: »Malo j nji imalo novaca za vašariti šećera. Sićam se da j stara dok je bilo duda često gibanice od duda pravila. Dica se otimala za gibanicu a bome i veliki nisu marili koštati«. Gledim, dica baš i ne navaljivu. Nečku se. Ko i nebi. E kaj Tonka probala i rekla da j odviše fina gibanica za njom svi krenili. Dica viču: »Čiča Joza, čiča Marne ima još štagod oti duda?«. Sad ja već ko faš divanim: »Neg šta neg da ima. Ritko koja kuća da ni imala dud na sokaku jel u dvoru. Dico pa od duda se onda najviše pravila rakija. Od dudare jače rakije ni bilo. Kažu i mrtavca j vala mogla probudit. A ako j kaki momak zadana jel naveče u selu košto dudaru malo koja cura se tila sotim ljubiti taj dan. Dudara baš nikako ni merisala a ositila se na meter. Kose napio od dudare taj bio kažu lud sto gradi. No ni sam da j dudara pravila nevolje već je bila dobra i za na ranu kase posičeš metnit«. Faš se ne da: »Mi stajali na čošku i imali duda u jednom i u drugom sokaku pa još u dva reda. Kad su krenili dudi spadati ako nis imo pajtaše za pomoć kupiti dude taj dan propo za sigranje. A kasma se bos sigrali ispod nji moro si i odat kadgod i po duda. Od crni duda nisu se noge dale oprati po nedilj dana«. Ko na kakom natecanju faš nastavlja: »Al nisu dudima zabavljale ni guske ni patke a i krave su se kadgod znale zasladiti kase čorda vraćala. Dico a kaj svinjče međ naspadane dude ošlo i izrivalo cili sokak majka što nikad ne cuje covala j za ispovidati se«. Kasu dica na kraju pitala zašto više na sokaku nema duda faš je reko da j danaske taka politika za dude a ja još dodam: »A protiv politike nemož«.

U NEKOLIKO SLIKA**Nevrijeme**

FOTO: subotica.info

FOTO: BETAPHOTO/MILAN ILIĆ

Kajsije

Kajsije su pravo bogatstvo kada je riječ o nutritivnoj vrijednosti. Njihova niska kalorijska vrijednost, uz visok sadržaj esencijalnih vitamina i minerala čini ih savršenim voćem. Prave su riznice zdravlja – od poboljšanja vida, očuvanja zdravlja kože i srca do podrške probavnom sistemu. Zato je skoro svaki salaš imao zasađeno bar po jedno ili više stabala kajsija. Od kajsija se priprema *dunc* (kompot) i pekmez, ali cijenjena je i rakija od kajsija. Pravi se još slatko, sok, džem, marmelada, liker i koriste se kao sušene. Za naš KuHaR **Lozika Jaramazović** pripremila je *dunc* i pekmez od kajsija.

Dunc

Sastojci:

5 kg očišćenih kajsija (od kože i špice)

1 kg šećera

1 konzervans

Priprema:

Kajsije očistiti i staviti u veći *vajling* (tenžera, vangla), povući ih po krajevima da se u sredinu može staviti zapaljena sumporna traka, pokriti nekom čistom, starom tepsijom te upakirati dekom. Ostaviti tako da se sumpori minimum pola sata, a nakon toga raspakirati i kajsije dobro oprati iz dvije-tri vode. U posljednju se može dodati vrećica limuntusa. Kajsije poslagati u staklenke (9 staklenki od 800 g) te prelići s prokuhanim šećerom i konzervansom – na jednu staklenku oko 3 dl. Povezati, zatvoriti staklenke i poslagati u veću posudu u kojoj su na dnu stavljeni ručnici, naliti mlakom vodom, zapakirati i staviti na ringlu da se duncuje. Oprilike kada voda u posudi proključa (na umjerenoj vatri treba ključati oko 20 minuta), isključiti i ostaviti tako da se ohladi. Raspakirati staklenke, obrisati i ostaviti s ostalom zimnicom.

Pekmez

Sastojci:

5 kilograma kajsija

1 kilogram šećera

Priprema:

Oguliti kajsije, dodati šećer, ostaviti da kajsije puste sok (može preko noći), kuhati na jačoj vatri stalno miješajući dok ne proključa, smanjiti na srednju temperaturu i nastaviti s kuhanjem do željene gustine. Kuhanom masom napuniti pripremljene i zagrijane staklenke, zatvoriti ih, okrenuti ih malo naopačke te zapakirati u deku i tek sutradan otpakirati, ohladiti i ostaviti s ostalom zimnicom.

Napunjene staklenke s pekmezom mogu se staviti i u pećnicu da se uhvati korica i tek ohlađene zapakirati celofanom ili poklopcima. Prilikom kuhanja koristiti manje količine da boja ostane prirodna, jer dužim ukuhavanjem potamni.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na Internetno izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Preradovićeve 11, 24000 Subotica

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Preradovićeve 11
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

Krišćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

**Radio Marija Srbije
Radio Maria play**

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili

- 12 meseci sa 50% popusta

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

91. Dužionica

18.7.2025. Književna večer

(početak u 20 sati)

- predstavljanje bandaša i bandašice
- KD »Ivan Antunović«
- ZKVH, Subotica

20.7.2025. proslava Dužionice

- okupljanje sudionika u Hrvatskom domu u 8,30 sati
- misa u crkvi Presvetog Trojstva u 10 sati
- predaja kruha gradonačelniku
- risarski ručak